

הלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "מטות" (ובו ט' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

פרק קט"ז "מי אתה, מת מצוה או שיכור מועד?"

בכך שהיא ביד כהן והלא חכם עוקר את הנדר מעיקרו וכאילו שלא הגיעה התרומה ליד הכהן? וביאר בנוב"י (סימן ס') שטעם הדבר כי יכול הכהן לומר לבעלים איני מאמינך שיש לך פתח חרטה.

ברם הדברים צ"ב, דבשלמא אי הוי כוח החכם להתיר הנדר רק ע"י פתח וחרטה ובלא זה אינו יכול שפיר יכול לטעון הכהן איני מאמינך שהחכם מצא לזה פתח וא"כ אני הוא המוחזק ואין לך כוח ראיה להפקיע את הדבר ממני, לפיכך לא מהני בזה ביטול והוי דבר שאין לו מתירין ובטל בלמעלה ממאה. אבל אם נתפוס כדברי המב"י דיש כוח לחכם להתיר אפילו בלא פתח וחרטה, לא יובן דמה בכך שנמצא ביד כהן והלא אם ישאל אצל חכם יעקור את הנדר מעיקרו והוי דבר שיש לו מתירין כיון שמהתורה מצינו לו היתר.

ומאי שנא מחמץ שנחשב כדבר שיש לו מתירין ואין לו ביטול בכל ימי הפסח כיון שמן התורה הוא מותר לאחר הפסח ואפילו שמדרבנן חמץ לאחר הפסח אסור בהנאה, וביאר בזה הר"ן, דאי נימא דבשל זה שמדרבנן הוי דבר שאין מתירין כיון שאסור הוא בהנאה אף לאחר הפסח, תצא מזה קולא עצומה דיועיל לו ביטול, כיון דהוי דבר שאין לו מתירין, וא"כ נפיק מיניה קולא וכל מה שאסרו רבנן דרצו להחמיר עליו וחומרא דאתי לידי קולא לאו חומרא. ולפי זה נימא הכי, דאם מהתורה יש לו שאלה הוי כדבר שיש לו מתירין ומאי אכפת לן דהוי ביד כהן? ויעוין מה שהאריך בזה ב"כלי חמדה" ליישב בגודל גאונותו וחרירותו.

וידידי עוז, הגאון החסיד רבי מנחם מנדל גייגר שליט"א רצה ליישב את הקושיא בתרי אנפי, וכיון שראויים הדברים להיאמר בבית מדרשא הבאתים בנופך ביאור.

איתא ברמב"ם (פר' י"ג דנדרים הל' כ"ה) וז"ל "אמרו חכמים "כל הנודר כאילו בנה במה, ואם עבר ונדר מצוה להישאל על נדרו כדי שלא יהא מכשול לפניו, במה דברים אמורים בנדרי איסור, אבל בנדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק, שנאמר דברי אשלם" עיי"ש. ולפי זה יש לומר דתרומה הוי כמו נדרי מצוה שהרי נדר לגבוה ולפיכך מובן שאף מן התורה אינו יכול להתיר זאת אף על ידי חרטה, שהרי אסור לו להתחרט על מעשהו וכ"ש אם יבוא בלא חרטה לומר שרוצה הוא לבטל את מעשה ההפרשה, ורק על ידי פתח יועיל, דבזה יש כאן נדרי טעות דבטלים הם, לפיכך אפשר לומר דתרומה לא נחשבת כדבר שיש לו מתירין כיון שמן

א) בביאור שיטת המב"י ט דמדאורייתא אין החכם צריך לפתח וחרטה.

איתא בפרשה (פרק ל' פס' ב') "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר".

ובפרש"י: חלק כבוד לנשיאים, ללמדם תחילה ואחר כך לכל בני ישראל, ומנן שאף שאר הדברות כן? תלמוד לומר וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן ניגשו כל בני ישראל, ומה ראה לאמרה כאן? ללמד שהפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלושה הדיוטות וכו"ו עיי"ש.

והנה בפרשה מובא שיש שני סוגי התרת נדרים, התרת חכם שהיא על ידי פתח או חרטה, וישנה הפרת האב או הבעל, האב מפר כשהיא ברשותו עד בגרות, וכשהיא ארוסה בימי נעוריה האב והארוס יחדיו. ואם נישאה מפר רק הבעל.

וחלוקה התרה מהפרה, שהחכם מתיר רק בלשון מותר, כי כוחו לעקור את הנדר למפרע וממילא הוא מותר מלכתחילה ואלו הבעל או האב בעת שהיא עדיין ברשותו מתירים רק מכאן ולהבא, ולכן זו כמו הפרה שמפר עתה את האיסור שעד עתה היה קיים עליה ונתנה לו התורה כוח בנדרי עינוי נפש או בינו לבינה וחכם שאמרה בלשון הפרה ואבא או בעל שאמרו בלשון הפרה, לא אמר ולא כלום.

והנה חידוש גדול יסד לנו המב"י ט בתשובותיו (ח"א סי' צ"ח) דמה שהחכם צריך להתיר ע"י פתח וחרטה הוא רק מדרבנן, דמן התורה יכול הוא להתיר את הנדר בלא שום פתח וחרטה, דיפתה התורה כוחו של חכם לעקור את הנדר, כמו להבדיל הבעל או האב שיכולים לעקור בשל התנגדותם לעצם הנדר.

וב"כלי חמדה" (לגאון העצום רבי מאיר דן פלאצקי זצוק"ל על הפרשה) תמה על דבריו נוראות, מסוגית הגמ' בנדרים (דף נ"ט ע"א) שדנה לגבי ביטול של גידולי היתר את האיסור, ומסתעפת שם הסוגיא, בין היתר מביאה הגמ' קושיא מתרומה שהוי דבר בשאלה והוי ליה כדבר שיש לו מתירין ומכל מקום יש לו בטלה, דתנן סאה של תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תירקב, הא למעלה ממאה תעלה, הרי שיש לה ביטול ואמאי הא הוי כדבר שיש מתירין (ע"י שאלה) וכל שיש לו מתירין אינו בטל ברוב? ותירצה הגמ' דמיירי בתרומה ביד כהן דלא מצי להישאל עליה. וצ"ב בעצם תירוץ הגמ', דמה

משום דדמי להקדש, ואמרינן בזה "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט" וכבר זכו בזה הכהנים, רק שיש לישראל טובת הנאה לתת את התרומה למי שירצה (ויש נדון בזה באחרונים עד כמה משהו לו בעלות על כך או דהוי רק בעלות גזבר) ואפשר דבכה"ג אין חכם יכול להתיר בלא פתח וחרטה ואף מדאורייתא, דרק על שלו חידש המבי"ט דמהני התרת חכם אף בלא פתח וחרטה אבל לא להפקיע דבר ששייך לכהנים או להקדש, אע"פ שכל זה נגרם ע"י הנדר, דלאחר החלת שם תרומה אינו שלו ואין בכוחו להפקיע מיד השני ע"י התרה, ואף אם הפריש תרומה ממקום אחר פירות אלו כבר שייכים לכהנים.

ברם כבר ב"כלי חמדה" זן בזה באריכות, אם נאמרה ההלכה של אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אף בתרומה, והביא בזה מחלוקת ראשונים יעו"ש וא"כ כל התירוץ הזה יעלה יפה רק לשיטות הראשונים שסוברים שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, אבל לשיטה השניה נסתגר בקיימתא.

וב"נפש חיה" להגאון האדיר רבי חיים אלעזר וואקס זצוק"ל אב"ד קוטנא (רבו של בעל הכלי חמדה) הביא קושיא על המבי"ט דאם כדברי המבי"ט דמדאורייתא מהני התרה בלא פתח וחרטה, מה הקשתה הגמ' בנדרים (דף ע"ח ע"א) לבי"ש דאין נדרי טעות בהקדש א"כ ראשי המטות למה לי, והרי לא יועיל פתח שמשוה לזה טעות, והרי בנדרי הקדש לא מהני טעות בלאו הכי? יעו"ש. ולכאורה מאי קושית הגמ' והרי למבי"ט אין צריך כלל לפתח ויכול להתיר אף בלא טעות, לפיכך צריכים להשמיע את ראשי המטות לומר שיש כוח ביד החכם להפקיע ולתרוץ.

ברם דוחה ה"נפש חיה" דלגבי נדרי הקדש אי אפשר לומר כן כיון דאמירתו לגבוה כמסירתו, ובזה אין כוח לחכם להפקיע את הנדר כיון שאין זה כבר ברשות הקדש ורק על ידי טעות אפשר להפקיע את החלות וממילא יצא מידי הקדש, ברם אליבא דבי"ש דאין טעות תופסת בהקדש שפיר הקשתה הגמ' דראשי המטות לבי"ש למה לי. ואם כן על אותו הדרך ניתן היה לתרוץ את קושית הכלי חמדה גבי נדר, אלא שכנראה הכלי חמדה אזיל בשיטת רבו בעל הנפש חיה שאין דין אמירתו לגבוה רק בנדרי הקדש אבל לא בתרומה, דהוי ממון הדיוט ובוה צריכים למסירה ממש ודו"ק.

ב) העניין שיש לנקום את מכירת יוסף עתה.

איתא בפרשה (פ' ל"א פס' ו') "וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצוצרות התרועה בידו"

ובפרש"י: אותם ואת פינחס מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם (ספרי) ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר? אמר הקב"ה, מי שהתחיל במצוה, שהרג כזבי בת צור יגמור, דבר אחר, שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר (בראשית פ' ל"ז פס' ל"ז) "ויהמדינים מכרו

התורה אסור לו להישאל עליהם ולבטלם, לפיכך מועיל בזה מעשה ביטול, ואינו דומה לנדרי הרשות שעל זה סבר המבי"ט דמותר ואף מצוה לבטלם כדי שלא יכשל בהם.

איברא אין הדברים לכאורה נמונים ויש לשדות בהן נרגא מדברי ה"אמרי בינה" (יור"ד דיני נדרים ס"י י"ח) בשם ה"מחנה אפרים" [בדיני צדקה] שביאר את דברי הרמב"ם שאסור להישאל על נדרי מצוה רק בגוונא שאם ישאל יפקיע את המצוה לגמרי, כגון נדרי הקדש, אבל אם אינו מפקיע את המצוה על ידי הפקעתו כגון תרומה שהרי צריך להפריש עליו ממקום אחר ממילא מאי נפק"מ, הרי בלאו הכי יקיים את דינו, בכה"ג אם מאיזו סיבה שהיא רוצה הוא להישאל מותר על מה שנדר מפירות אלו, א"כ צ"ב דהרי יכול להישאל ואפילו אם יהיה ביד כהן ומאי ביאור נתן הנובי"י לזה שהתרומה ביד כהן ולפיכך הוא מוחזק?

וב"אמרי בינה" הביא בשם זקני הגה"ק בעל ה"פנים יפות" זיע"א (בפרשתינו) את דברי הטור (יור"ד ס"י ר"ג ס"ג) שלא הזכיר את דברי הרמב"ם הנ"ל שבנדרי הקדש לא ישאל, וצ"ב אמאי?

וכתב זקני בעל הפנים יפות זיע"א "ונראה דטעמא מפני שלא יכול לומר, אני מתחרט על עיקר הנדר אלא על מה שאמר בלשון נדר, שהיה לו לומר בלי נדר, וכן הנוסח בלשון הפרת נדרים שלפנינו, ויש לפרש בזה מה שאמר "כי תדור נדר לה' היינו קרבן ושאר מצוות ה', או שנשבע לאסור עצמו בדבר האסור ואמר לא יחל דברו, והיינו אף שילך לגבי חכם להתיר לו את נדרו, כמו שאמרו חז"ל, אבל אחרים מוחלין לו, אפילו הכי לא יתיר אלא מה שאמר בלשון נדר, אבל על כל פנים יעשה כאשר יצא מפיו בלא נדרי עכ"ל. ובאמרי בינה האריך מאד בביאור דבריו הקדושים.

לפי דברים אלו נפל הישוב על קושית הכלי חמדה, שנדר של תרומה שאני, דהוי כנדרי הקדש שהדין שלא ישאל עליהם דמצווה לקיימן, דהרי לפי מה שנתבאר גם בתרומה יכול הוא להישאל, משום שאינו מפקיע המצוה לגמרי, וא"כ יכול להתיר החכם את הנדר אף בלא חרטה מהתורה, אלא א"כ יפרש המבי"ט כשיטת המאירי ומהרי"ט שהביא האמרי בינה, שאף היכא שלא מפקיע את המצוה אין נשאלין על נדרי הקדש, א"כ הוי כדבר שאין לו מתירין ושפיר אמרה הגמ' דהיכא דהוי ביד כהן לא יוכל להישאל.

(וצ"ע דלפי"ז אפילו לא הוי ביד כהן אלא בידו של הישראל כיון דאסור לו להישאל כלל על נדרי הקדש אפילו אם ישאל כעצת ה"פנים יפות" באופן שלא יהיה בגדר "נדרי" מכל מקום לא יבטל את חלות ההפרשה כי בזה אסור, וא"כ הוי כמו דבר שאין לו מתירין אף אם לא יהיה ביד הכהן).

ונראה באופן נוסף לתרוץ את קושיית הגאון בעל ה"כלי חמדה" על המבי"ט, דאי אפשר להישאל על תרומה

אמו יוסף, ומכל מקום הדברים הללו צריכים ביאור רחב וצ"ב בכל זה).

וראיתי בספר הנפלא "פרפרת משה" לדידי עוז הג"מ רבי משה רובינשטיין שליט"א הסבר מיוחד לעניין, ויש להקדים, דמצינו שהיה למדין כוח עצום של טומאה והם אלו ששמו את עצמם כיכולים להילחם במשה רבינו ובני ישראל, אף שהיו אומה קטנה מאד וגם ארצם רחוקה ולא מאוימת על ידי בני ישראל, אלא שבעת שבלק התיירא מאד מבני ישראל שהצליחו להרוג שלא על פי דרך הטבע שני מלכי האמורי שאיש לא עמד בפניהם, ובלק שהיה קוסם גדול מאד ראה שלמדין יש הבנה בעניין, הם אלו שעמדו על כוחו של משה רבינו שרוב ימיו גדל במדין והם יכלו לדעת את סוד כוחו המופלא וגם להכין אדם חזק שיעמוד כנגדו (בלעם הרשע).

ברם באמת יש להבין תינח שידעו את כוחו של משה רבינו שגדל ביניהם, אבל הרי כל זה לא נפעל רק מכוח משה רבינו אלא עם ישראל עצמם לחמו והרגו את כל אנשי האמורי שהיו גיבורים עצומים, הוי אומר שגם עם ישראל היו בעלי כוח מופלא ביותר, על זה גופא יש לשאול מהיכן עמדו אנשי מדין על כוח עם ישראל מניין להם לדעת את הסוד המופלא של עם ישראל שיכול לגבור על אומות עצומות שאיש לא היה יכול לעמוד כנגדם?

ונראה דבעת שהמדנים מכרו את יוסף למצרים ידעו שצריכים למכור אותו לפוטיפר, וצריך לומר שהבינו שיוסף כשיהיה בבית פוטיפר יוכל להגיע למקום גבוה, כפי שהתגלגל באמת, ולו יצויר שהיו מוכרים אותו לאיזה אדם פשוט הרי יוסף היה נותר עבד במצרים עד סוף ימיו, אבל פוטיפר היה ראש השרים אצל פרעה ממילא הייתה איזו היכי תמצוי שיוסף יוכל להגיע למעלה למרות היותו עבד ועבד לא יוכל לשלוט על פי חוקי מצרים, אין ספק שאנשי מדין לא היה להם כל שייכות לכל המהלך השמיימי שאירע בדרך שלא היה עולה על דעת אף אדם בעולם, אבל בלק ואנשיו חשבו שכנראה שלאנשי מדין שהיו קוסמים גדולים יש יכולת ניחוש עמוקה לראות על ידי מעשי אצטגנינות מיוחדים דברים נסתרים ביותר וכנראה שהבינו בכוחו של יוסף שיש לו עוצמה עצומה שתוכל להביא את קרנו למעלה.

והנה באמת הסוד העצום שהיה ליוסף היה זה שגבר על יצרו ולא כשל עם אשת איש (ולפי דברי המדרש נראה שהייתה אשת פוטיפר אחת הנשים הנאות ביותר שהיו בעולם) למרות שהיה זה פיתוי יום יומי מלווה באיומים נוראים שיכלו לגמור את רוחו של כל אדם שפוי, ברם יוסף שהייתה לו את "מידת היסוד" היה מושלם בכוח הגבירה על הפיתוי הגדול הזה, ומכוח זה זכה לכוח הממשלה, ואת הכוח הזה השיג בלעם ולפיכך נתן לבלק את העצה הרעה שלו, להחטיא את בני ישראל בעריות, כי ידע דעיקר הכוח המיוחד שמציין את עם ישראל ונותן להם גבורה וממשלה על כולם זו הזהירות בעסקי

אותו! ומניין שהייתה אמו של פינחס משל יוסף? שנאמר "מבנות פוטיאל" (שמות פ"ו ו' פס' כ"ה) מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה, ומזרע יוסף שפטפט ביצרו (סוטה דף מ"ג ע"א) דבר אחר שהיה משוח מלחמה גם זה שם) ע"כ.

וצריך ביאור, בשלמא לשני הטעמים משוח מלחמה ומי שהתחיל במצוה שפיר מובן למה נשלח פנחס למלחמה, אבל לטעם משום שהלך לנקום את נקמת יוסף, לא מובן כלל, דאם כן ישנם עוד עשרות אלפים מבני יוסף שהם מזרעו ממש שהם בן אחר בן ולא בני בתו, למה לא שלח את יהושע שהיה מזרע אפרים שהוא בן בנו?

עוד יש לתמוה, וכי בשביל כמה סוחרים מדנים צריכים להמית את כל המדנים? (גם הגויים אינם חייב מיתה בשל חטא היחיד) עוד לא יובן, בשלמא אם היה פינחס יוצא בשביל טעם זה לבד לנקום במדין שפיר מובן למה יצא, ואלמלי כן לא היו נהרגים, אבל עתה שבלאו הכי בני ישראל הולכים להרוג את כל אנשי מדין כי הולכים לנקום את נקמת ה' במדין, א"כ בתוך כל זה כבר מונחת הנקמה של יוסף, מה העניין להוסיף זאת כדי להרוג את אנשי מדין בשביל זה שמכרו את יוסף?

עוד יש לתמוה שהרי המדנים היו רק פרט קטן במכירה, שהרי הישמעאלים הם אלו שהוציאו את יוסף מהבור ורק אח"כ מכרו אותו למדנים, לפי שהיו בקיאים בדרכי המסחר וידעו למי למכור, אבל את עיקר העבירה עשו בני ישמעאל, למה לא יצא פנחס לנקום בבני ישמעאל ולהכחידם? אלא ברור שטעם זה לבד אינו סיבה להרוג אומה שלימה, ועל כן מהאי טעמא גופא אי אפשר להמית את אנשי מדין.

ועוד, אם נוקמים במשתפי הפעולה, היה צריך לנקום באלו שמכרו את יוסף שהם האחים שיזמו ופעלו ולא היו צד קטן במכירה? אלא ברור שבעניינים כאלו אין מקום למשפט שכן "לא יומתו בנים על אבות" ולא מצינו בשום מקום שהבנים ישאו עון אבותם רק היכא שמחזיקים בעון אבותם וגם זה רק בדיני שמים ולא בדיני אדם, דהתם איש בחטאו יומת. ובדיני שמים היה אכן משפט איום ונורא ונתפסו עשרה תנאים אדירי התורה לכפר על עשרת האחים שחטאו במכירה ואין לנו בזה כל השגה, אבל בדיני אדם לנקום נקמת אבי אמו אין לזה כל מושג, ולמה רק עתה התעוררה ולא קודם לכן

(אמנם בוודאי דפינחס עצמו לא היה הולך ללחום בכל אנשי מדין אף שהיה שקול כנגד כל י"ב אלפים כפי שכתוב ברש"י, מכל מקום בדרך הטבע זו הייתה מלחמת התאבדות וודאי שאין לעשות כן רק עתה כשיש את כל הצירוף יכול הוא לבוא עמם מטעמו שלו, דאלמלי כן לא היה הוא יוצא למלחמה אלא היו ממנים כמשוח מלחמה אחר כגון את דודו איתמר שהיה יוצא למלחמה, אבל זה שמשחו אותו ולא את איתמר משום שלו היה את חשבון הנקמה לנקום באלו שמכרו את אבי

אם להדריך אותם בדרך הישרה, והכעס שיראה להם יהיה כעס הפנים לא כעס הלב".

אכן כיון שהתורה העידה "ויקצוף" נראה שהיה זה כעס ממש, ולא רק למראית עין, וכן אמרו חז"ל בספרי כאן פיסקא קנ"ז: "משה רבינו לפי שהיה בכלל כעס בא לכלל טעות ר' אלעזר אומר בג' מקומות בא לכלל כעס ובא לכלל טעות" וכו', וכ"כ רש"י להלן פסוק כ"א, ומשמע שהיה זה כעס ממש, וצ"ב איך היתה מידה זו אצל משה רבינו (ואמנם עבור כל אדם אחר יהיה זה שבח גדול ועצום אם כעס רק ג' פעמים בכל ימי חייו, אך לא אצל אדון הנביאים משה רבינו ע"ה).

והנה איתא בתענית ד' ע"א: "האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה הוא דקא מרתחא ליה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה', ואמר רב אשי כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח שנא' וכפטיש יפוצץ סלע, א"ל רבי אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה דכתיב ארץ אשר אבניה ברזל אל תקרי אבניה אלא בניה, אמר רבינא אפ"ה מיבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא שנאמר והסר כעס מלבך וגו'".

ולפום ריהטא היה נראה דזהו רק לימוד זכות בעלמא על ת"ח הכועסים, שקשה להם לכבוש את הכעס יותר משאר בני אדם, אך באמת גם אצלם הכעס דבר מגונה ופוגם.

אכן בזוהר שמות דף קפ"א ע"א וע"ב איתא: "במאי אתידע לקרבא בר נש בהדיה או לאתמנעא מניה, ברוגזיה ממש ידע ליה בר נש וישתמודע מאן איהו, אי ההיא נשמתא קדישא נטר בשעתא דרוגזיו דלא יעקר לה מאתרהא בגין למשרי תחותה ההוא אל זר דא איהו בר נש כדקא יאות, דא איהו עבדא דמאריה דא איהו גבר שלים, ואי ההוא בר נש לא נטיר לה ואיהו עקר קדושה דא עלאה מאתריה למשרי בתריה סטרא אחרא, ודאי דא איהו בר נש דמריד במאריה ואסיר לקרבא בהדיה ולא תחברא עמיה ודא איהו טורף נפשו באפו, איהו טריף ועקר נפשיה בגין רוגזיה ואשרי בגויה אל זר, ועל דא כתיב חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו דההיא נשמתא קדישא טריף לה וסאיב לה בגין אפו, אשר נשמה אחלף באפו, כי במה נחשב הוא, ע"ז אתחשיב ההוא בר נש, ומאן דאתחבר עמיה ומאן דאשתעי בהדיה כמאן אתחבר בע"ז ממש, מ"ט בגין דע"ז ממש שארי בגויה, ולא עוד אלא דעקר קדושה עלאה מאתריה, ושארי באתריה ע"ז אל זר, מה אל זר כתיב ביה אל תפנו אל האלילים כגוונא דא אסיר לאסתכלא באנפוי, ואי תימא הא רוגזא דרבנן, רוגזא דרבנן טב איהו לכל סטרין דהא תנינן דאורייתא אשא איהי ואורייתא קא מרתחא ליה דכתיב הלא כה דברי כאש נאם ה', רוגזא דרבנן במלי דאורייתא, רוגזא דרבנן למיהב יקרא לאורייתא וכלא לפולחנא דקודשא בריך הוא הוי, לכך נאמר כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא אל קנא,

עריות, לפיכך נתן אותו רשע עצה לבלק ואנשיו להחטיא את עם ישראל בזנות ובכך גרמו גם לחטא בעל פעור, את הכוח המיוחד הזה ידעו אנשי מדין שהרי הם שהיו בעצה רעה זאת, נמצא שהיה איזה כוח מיוחד באנשי מדין ואת הקליפה הזאת היו צריכים לשבור, ולזה ראוי פינחס לצאת, שהרי יצא ללחום בזמרי בן סלוא וכזבי בת צור והיה לו את הכוח שירש מאבי אמו יוסף שלחם בכל תוקף בנגע הטומאה של הזנות.

לפיכך מי שמתאים לאלו שרוצים ללחום ולטמא את עם ישראל כדי לשבור את הכוח המיוחד של טומאה זו, הוא פינחס בן אלעזר שלאחר שעשה את המעשה שמנע את המגיפה הנוראה שפרצה בעקבות חטא בני ישראל עם בנות מואב, ובוזה נוכחו בני ישראל לדעת שמי שדיברו עליו לרעה כי הוא מבני בתו של יתרו שפיטם עגלים לעי"ז יהרוג נשיא שבט בישראל? הם ראו בו את הכוחות של הרוע של קנאות שלא לשם שמים חלילה, אבל עכשיו במעשה זה שהלך ללחום באלו שהביאו את המגיפה על עם ישראל ועשה זאת לקיום עם ישראל בזה הוכיח את אהבתו הגדולה לעם ישראל. ובוזה התגלה שכח המעשה שלו בא מצד הקדושה שנובע מאבי אמו יוסף ולא מאביו אמו השני יתרו שפיטם עגלים לעי"ז.

נמצא שהנקמה הנכונה שבני ישראל עושים שהולכים להוריד את מדין מגדולתם, אין לך אדם מתאים לכך יותר מפנחס שיחוסו מגיע מיוסף והוא ינקום את זה שהורידו את אבי אמו למצרים ארץ הטומאה הנוראה כדי לשקע אותו בטומאת מצרים שעומדת בשער הני, ודו"ק היטב.

***

(מהרה"ג החו"ב בעל וברך דוד שליט"א)

ג) איך יתכן שהיתה מידת הכעס אצל משה רבינו ע"ה?

ויקצוף משה על פקודי החיל (לא, יד) כמה פעמים בתורה כתוב על אדון הנביאים ע"ה שכעס, ולכאורה הוא פלא שהרי ידוע כמה הפליגו רבותינו ז"ל בגנות הכעס עד שאמרו שהוא כעובד ע"ז, ושכל מיני גיהנם שולטים בו, רח"ל, וידוע כמה הפליגו בספרים הק' בגודל הפגם שהכעס פוגם בנפש, וכי ניתן לחשוד את משה רבינו שנכשל במידה בדבר כזה ח"ו?

ולכאורה היה אפשר לומר שכעסו של משה היה רק למראית עין, כמ"ש הרמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ד: "ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהן כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס", וכן כתב במסילת ישרים פי"א: "והנה אפילו לדבר מצוה הזהירונו ז"ל שלא לכעוס, ואפילו הרב עם תלמידו והאב עם בנוף ולא ששלא ייסרם אלא ייסרם ויסרם אך מבלי כעס, כי

לכעס באה מחמת הקדושה שבקרבו, מ"מ ודאי מעורב בכעסו גם הרבה אש זרה מן היצר הכעסני, וביערות דבש ח"א דרוש א' כתב שבזמן ביהמ"ק לא היה בכהנים כעס כלל, כי כהן הוא איש החסד כמו אהרן שהיה רודף שלום, ורק אחר החורבן החיצונים נאחזו ביותר במקום הקדושה, לכן עתה דוקא הכהנים רתחנים יותר.

אך מ"מ גם אצל תלמידי חכמים גדולים נחשב הכעס כסרך של חסרון מה לפי גודל מעלתם, וכמו שאמר רבינא שגם ת"ח מבעי ליה למילף נפשיה בניחותא, וכמו שראינו שאפילו משה רבינו שהיה עניו מכל אשר על פני האדמה, והיה איש האלקים כולו זך ונקי וטהור קודש לה', ולא היה מעורב בכעסו מאומה מאיזה מידה רעה, מ"מ אמרו חז"ל שמתוך שבא לידי כעס בא לידי טעות, וק"ו לשאר תלמידי חכמים, וכן על קפדנותו של שמאי אמרו חז"ל (שבת ל" ע"א) "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי" והביאו על זה ג' מעשים.

***

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

(ד) אישה הפרם וה' יסלח לה

א כתוב בפרשה (במדבר ל, ו): "וְאִם הִנֵּיא אֲבִיָּה אֲתָה בְּיוֹם שָׁמְעוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְאֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר אֶסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יִקּוּם וַיִּיְסַלַח לָהּ כִּי הִנֵּיא אֲבִיָּה אֲתָה". וברש"י על אתר הביא את דברי הגמרא (נזיר כג, א): "תנו רבנן אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, שהיא צריכה כפרה וסליחה. וכשהיה מגיע רבי עקיבא אצל פסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה" [ובגור אריה ביאר מפני מה רש"י הביא את דרשת הגמרא גבי אשה שהיפר לה בעלה, על הפסוק שמדבר על נערה שאביה הפר לה].

ובספר נזר הקודש על המדרש (לרבי יחיאל מיכל מגלוגא, בראשית פד, יז) כתב על דברי המדרש: "אמר רב אחוה בר זעירא, עבירתן של שבטים זכורה היא לעולם", שכוונת המדרש היא לדברי הזוהר הקדוש (זוהר חדש רות נא, א) שכתב שעשרה הרוגי

אבל אי במלין אחרנין לאו פולחנא דקודשא בריך הוא האי בגין דבכל חטאים דקא עביד בר נש לאו איהו ע"ז ממש כהאי ואסיר לקרבא בהדיה דהאי".

מבואר מדברי הזוהר דדברי הגמ' הנ"ל אינם רק לימוד זכות בעלמא, אלא דבאמת ת"ח שכועס אינו בכלל מה שאמרו כל הכועס כאילו עובד ע"ז, כי אדם רגיל כעסו בא מחמת היצר הכעסני שבו, ולכן הוא כעובד ע"ז ר"ל, שמקדיח אש זרה בקרבו, ולכן כל מיני גיהנם שולטין בו, כי אש זרה זו היא כמו אש הגיהנם, אך כעס של ת"ח הוא אש קודש הבאה מכח התורה שבקרבו.

ובספר קדושה וברכה להגה"ק ר' נפתלי כ"ץ זי"ע בברכות ה' ע"א (נדפס בספר סמיכת חכמים) כתב: "כי אמרינן בעלמא כל הכועס נקרא חוטא וכן אמרינן כאילו עובד ע"ז, מה שאין כן גבי תלמיד חכם אף אם הוא כועס אינו נקרא חוטא כדאמרינן לקמן האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דמרתחי ביה וכו', וזהו פירוש הפסוק שאמר רגזו ואל תחטאו פירוש אף שתרגזו יהיה בזה האופן שלא תחטאו, וקשה איך אפשר הדבר הזה הלא כל הכועס נקרא חוטא, לזה אמר אמרו בלבבכם פירוש שתעסקו בתורה ואז אינו נקרא חוטא כי אורייתא הוא דמרתחי ביה כנ"ל", עכ"ל. וכן כתב בצוואתו שיש להרחיק את עצמו בכל מאי דאפשר גם מהכעס המותר שהוא לכעוס על עוברי עבירה.

ומה שאמר רבינא "אפ"ה מבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא שנא' והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך", ביאורו דאף שכעס זה מצד עצמו אינו אסור, מ"מ הוא מזיק מאוד לבריאות הגוף והנפש, כדאמרינן בברכות ס"א ע"ב "כבד כועס", ובפסחים קי"ג ע"ב "תנו רבנן שלשה חיייהן אינם חיים הרחמנין והרתחנין ואיני הדעת ואמר רב יוסף כולוהו איתנהו ביי", ובגיטין ע' ע"א "אמר ליה אליהו לר' נתן אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך" ופירש"י "ולכשתכעוס. וימלא בטנך כעס תעמוד על מילואך, אבל אם תמלא מעיך אכילה ושתיה לכשתכעוס תבקע", ובקידושין מ"א ע"א דרש בר קפרא רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא", ופירש"י "לא עלה בידו. בשכרו אלא כחש בשרו ברגזנותו", ובגיטין ו' ע"ב האריכו חז"ל בגודל גנותו של המטיל אימה יתירה בתוך ביתו.

ולפ"ז מבואר דכעסו של משה רבינו ע"ה היה כולו קודש מכח תורתו הקדושה, וכן הדבר בקפדנותו של שמאי הזקן ושאר ענייני כעס שמצאנו אצל חז"ל, וכן מה שמצאנו שכהנים רתחנין, ביאר בזה המהר"ל בחידושי אגדות סנהדרין קי"ג ע"א: "כי הכהנים הם קדושים וכל קדוש הוא אש וכמו שאמרו גבי ת"ח דאי חזית ת"ח דרתח אורייתא דקמרתחא, ולפיכך הכהנים רתחנים היו" (אמנם גם לפי דבריו פשוט שאם כהן שאינו ת"ח כועס יש בזה פגם גדול, דאף שנטייתו

שכתב: "מכל מקום לא ראינו שיזכיר הכתוב מחילה ביוסף ולא שיודה להם שישא פשעם וחטאתם, ואם כן מתו בעונשם בלא מחילת יוסף ואי אפשר להתכפר עונם רק במחילתו, ועל כן הוצרך העונש להיותו כמוס וחתום להפקד אחר זמן בענין עשרה הרוגי מלכות". העולה מדברי שניהם שחטא מכירת יוסף, על אף שיצא ממנו דבר טוב היה צריך כפרה.

ב. יתירה מזו מצינו בפסקי תוס' (מועד קטן אות נג) שכתבו: "דבר שהוא מותר והעושהו סבור שהוא אסור ואפילו הכי עושה מיקרי עבריינ". ולכאורה מקור הדברים הוא מדברי הגמרא גבי אשה שאכלה לאחר הפרת בעלה.

ובפרי מגדים (פתיחה כוללת, א, כו) כתב: "ובשו"ת מגידות נסתפקנו מי שהיה לפניו חתיכה וסברו הכל שהוא חלב ואכל במזיד ואח"כ נודע ששומן היתה, אי מפסל מדרבנן כמו באשה שנדרה בנזיר ובעלה היפר ואכלה ענבים דסופגת מכת מרדות, כמו שאיתא בנזיר (פ"ד משנה ג) ופסק כן הרמב"ם ז"ל (נדריים יב, יח), וכל שיש מכת מרדות מפסל לעדות מדרבנן כדכתיבנא".

ולכאורה מדברי התוס' הללו עולה, שאותו אדם נפסל לעדות. וכן היא דעת הגאון רבי שלמה קלוגר, בספרו נדרי זריזין (ח"ג, סימן רכ, תשובה ז, דף יב, עמוד ד). אמנם הישועות ישראל (מקוטנא, חו"מ לד, ז) הביא שהחקרי לב הסתפק בזה. ויש לדון מה הם צדדי הספק.

והנה ברמב"ם (נדריים יב, יח) כתוב: "נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון הרי זו פטורה ואף על פי שנתכוונה לאסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה ועל זה נאמר וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה, ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור". והיינו שהרמב"ם פסק כדעת רבי יהודה שאף שאינה לוקה,

מלכות היו גלגול של עשרת השבטים שפגמו במכירת יוסף, וכלשון הזוהר: "אמר סוד ה' ליראיו עשרה סבי קטולי מלכות [אתענשו] על מכירת יוסף. וכו'. אמר ליה רבי עקיבא לית ליה זכות אבות. אמר ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים (דברי הימים א' יב, לג)" [ויעויין ברבנו בחיי (בראשית מד, יז; נ, יז)].

והביא בשם המקובלים (ספר הגלגולים פרק מב, דף מח; מגלה עמוקות, אופן עג, דף פה) שרבי עקיבא נענש בעונש קשה יותר מכולם [כמאמרם (סנהדרין סח, א)], כיון שהוא היה גלגול של שמעון, שהיה ראש המדברים במכירת יוסף [כדברי רש"י (בראשית מב, כד)]. והנה יוסף אמר לאחיו שלא יצטערו על מכירתו (בראשית מה, ה): "וְעַתָּה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכַּרְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחְיָה שָׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם", והוסיף ואמר (שם נ, כ): "וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשַׁבָה לְטָבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּיֹּם הַזֶּה לְהַחִיֵּת עִם רַב", ונמצא שאף שהאחים חשבו לרעה יצא מזה דבר טוב, אלא שלמרות זאת העניש הקב"ה את עשרת הרוגי מלכות במיתה, ועל כן בכה רבי עקיבא, ומה אם האחים שהתכוונו לרעה ויצא מזה טובה נענשו, והוא עצמו עתיד להיענש במיתה החמורה מכולם, על אחת כמה וכמה שמי שיצאה רעה ממעשיו צריך כפרה.

והוסיף וביאר שעל אף שמבואר בגמרא (קידושין מ, א) שאין נענשים על מחשבה רעה, זהו משום שאנו תולים שמן הסתם היה מתחרט ולא עושה את המעשה לבסוף, אבל כשנעשה גם מעשה בצירוף עם המחשבה, אף שלבסוף הוברר הדבר שהמעשה היה טוב, נענשים עליו [וכעין סברא זו מבואר בהקדמת ספר תרומת הכרי (אות ח)].

ומבואר מדברי נזר הקודש, שהאחים היו צריכים כפרה על חטא מכירת יוסף, כיון שמחשבתם היתה לרעה. וידועים דברי רבינו בחיי (בראשית נ, יז)

מעשיו כמעשה מצוה. והוכיח כן מדברי הגמרא במנחות (סד, א) גבי פורס מצודה בשבת לצוד דגים והעלה בתוכה תינוק, שמשמע שם שלפי מי שפוטר, אין האדם לוקה אף מכת מרדות כמו באשה שעברה על נדרה שהופר, ובעל כרחך צריך לחלק בין אם נעשתה מצוה לבסוף, או דבר הרשות [וביאר לפי זה את דברי הלבוש (יו"ד קנז, ב) שכתב: "מי שלבו העלה טינא וחושק באשת איש, אם תוכל אשתו לבא אליו להטעותו באופן שיסבור שבא על הערוה שרי", והיינו שכיון שעושה בזה מצוה, נחשב הדבר כמעשה מצוה].

ולפי דבריו אפשר לומר שבזה נחלקו רבי יהודה וחכמים אם לוקה האשה מכת מרדות או לא, האם הולכים אחר מעשיה או אחר מחשבותיה [ומה שהגמרא לא אמרה "לימא כתנאי" זהו משום שבגמרא מדובר שנעשה מצוה לבסוף, ואילו רבי יהודה וחכמים נחלקו בדברי הרשות]. ולפי זה מיושבים גם צדדי הספק של החקרי לב.

ובכלי חמדה (ויחי אות ד) כתב בישוב דברי האור החיים הקדוש שיש לחלק בין עבירות שבין אדם למקום שבהם המחשבה כנגד הקב"ה חמורה בעצמה אף בלי התוצאה, לבין עבירות שבין אדם לחבירו שבאופן שנעשה דבר שחברו שמח ממנו, אין צריך כפרה.

והקשה על עצמו מדברי הגמרא (קידושין לב, א): "דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה, אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח. ודלמא רתח, וקעבר אלפני עור לא תתן מכשול. דמחיל ליה ליקריה. והא קעבר משום בל תשחית. דעבד ליה בפומבייני. ודילמא משום הכי לא רתח. דעבד ליה בשעת ריתחיה". וכתבו התוס' (שם ד"ה דמחיל): "וצריך לומר שהודיעו קודם לכן שלא יהא כמו נתכוין לאכול [בשר] חזיר ועלה בידו בשר טלה דאמר לקמן בפרק בתרא (פא,

בכל זאת סופגת מכת מרדות. וצריך ביאור מה החילוק בין מלקות שכלפיהם נאמר בתורה וה' יסלח לה לבין מכת מרדות. ובכלל יש לעיין מה הפירוש "וה' יסלח לה", וכי מהיכי תיתי שה' יסלח, והלא ממה נפשך אם אין זו עבירה על מה צריך הקב"ה לסלוח, ואם זו עברה היאך ה' סולח בלי שום עונש [לפי חכמים או לאחר מכת מרדות לרבי יהודה, שגם כן נראה מדבריו שאין זה כפרה על החטא, אלא כעין עונש על שרצתה לעבור על ציווי ה'].

ובכתבי הגרי"ז (נזיר שם) האריך להוכיח מפשטות לשון הגמרא והרמב"ם שמעיקר הדין היתה צריכה האשה ללקות, כיון שרצתה לעבור על דברי ה', אלא שהתורה חידשה פטור מעונש. וצריך ביאור גדר הענין.

ג. והנה האור החיים (בראשית נ, כ) כתב: "ואתם חשבתם וגו' אלהים חשבה לטובה. והרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מות והשקהו כוס יין שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים וזכאים גם בדיני שמים". והיה מקום לפרש שכוונתו לומר שאינו חייב לשלם ממון, אבל האור החיים מוסיף "וזכאים גם בדיני שמים", ומבואר מדבריו שאף בדיני שמים אין אדם מתחייב באופן כזה.

ובאמת שמסברא הדברים תמוהים, הרי התורה מזהירה אותנו על אהבת חבירו, ואוסרת עלינו לשנא את השני, ואם כן נמצא שאדם זה שהביא סם המוות לחבירו עבר בוודאי על איסור שנאה, ומפני מה אין הוא חייב בדיני שמים.

ובבית יצחק (יורה דעה חלק א, ח, ח) הקשה עליו מדברי הגמרא שמתכוון לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר טלה צריך כפרה. ותירץ שם שכל שיצא מצוה לבסוף, אין צריך כפרה. ועל כן לא הוצרכו השבטים לכפרה. והיינו שיש לחלק בין אם יצא דבר סתמי, לבין אם יצא מצוה, שאז כיון שבפועל יצא מצוה, נחשבים

אמנם בשעה שהאדם מנסה ועושה מעשה של מרידה, נחלקו רבי יהודה וחכמים האם מסתכלים על כוונתו הרעה או על מעשיו. האם מסתכלים על מחשבתו ומגיע לו מכת מרדות, או שמסתכלים על מעשיו בפועל. ומה שכתבו התוס' שנקרא אדם זה עבריין, זהו משום שכלפי דיני יראת שמים ודאי שאנחנו נראה אותו כאדם מחוסר יראת שמים, ולפי זה מבוארים צדדי הספק של החקרי לב. ומבוארים היטב דברי הגרי"ז.

השתא דאתינן להכי אפשר לבאר שהאור החיים והנזר הקודש נחלקו מהו הגדר במצוות של בין אדם לחבירו, האם כיון שנצטוונו עליהם בתורה, ומה שאנו מקיימים אותם זהו מצד דיני התורה ולא רק מצד המוסר האנושי [כדברי הנצי"ב הידועים בהסכמתו לספר אהבת חסד], נידונים הם ככל מצוות התורה, ומחשבה רעה אסורה בהם. או שאף שהם מצוות התורה, אך כיון שמטרת התורה היתה שנעשה טוב אחד לרעהו כל שיצא לבסוף משהו טוב ממעשיו, מוגדר הדבר כמעשה טוב.

ויעויין בספר איי הים (נזיר שם, פב, א בדפי הספר) שלאחר שהביא את דברי הנזר הקודש רצה לומר להיפך, שאף אם נאמר במתכוון לאכול בשר חזיר שפטור, כאן האחים צריכים להיות חייבים.

***

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

(ה) בעל שהחריש או שהקים נדרי אשתו

"ואם החריש יחריש לה אישה מיום אל יום וגו' הקים

אתם כי החריש לה ביום שמעו" (ל, טו)

בשו"ע יו"ד סי' רלד סעיף כג כתב וז"ל, בעל שקיים נדרי אשתו והלכה לפני שלשה הדיוטות והתירו לה מותר, הגה, וי"א דאין חכם או גי הדיוטות יכולים להתיר אחר הקמה של הבעל, אבל אם לא הפר לה הבעל והחריש לה יכול חכם

(ב) שצריך מחילה וכפרה". ואם כן מבואר שאף באיסור כיבוד אב ואם שזו היא מצוה שבין אדם לחבירו, כמו שכתב הרמב"ם (פירוש המשניות פאה א, א), נאמר ענין זה שכוונה רעה צריכה כפרה.

וביאר כעין חילוק הבית יצחק בין אם נעשה לבסוף דבר טוב, או דבר סתמי. ומבואר מדברי שניהם שכל שנעשה מעשה טוב לבסוף, הוברר הדבר למפרע שהמעשה הוגדר כמעשה טוב, מה שאין כן אם יצא מעשה סתמי, שאז צריך כפרה על המחשבה. אמנם כל זה הוא שלא כדברי נזר הקודש, וצריך ביאור במה נחלקו.

ד. ונראה לומר שהנה בגמרא (יומא כט, א) איתא: "הרהורי עבירה קשו מעבירה". והרמב"ם (מורה הנבוכים ג, ח) ביאר בזה: "כבר ידעת אמרם הרהורי עבירה קשין מעבירה, ולי בפירושו פירוש נפלא מאד, והוא שהאדם כשימרה אמנם ימרה מצד המקרים הנמשכים אחר החמר שלו כמו שבארתי, שהאדם לא יעשה מרי רק בבהמיותו אבל המחשבה היא מסגולות האדם הנמשכים אחר צורתו, וכשיחשוב במרי ובעברה ימרה בנכבד שבשני חלקיו, ואין חטא מי שעבר והעביד עבד סכל כחטא מי שהעביד בן חורין חשוב, כי זאת הצורה האנושית וכל סגולותיה וכל כוחותיה אין צריך להשתמש בהן אלא במה שהן ראויין לו להתדבק בעליונים לא לרדת להשיג השפל".

ואם כן לא רחוק לומר שעיקר החומרה בעבירה הוא המחשבה הרעה, ואף חטא בשוגג טומן בתוכו חוסר יראת שמים וזהירות בכבוד ה' יתברך. אלא שהקב"ה ברוב רחמיו מוכן למחול על מחשבה רעה כל זמן שהיא לא באה לידי ביטוי מעשי [ואולי אפשר לבאר ענין זה על פי דברי הפרדס רימונים (שער עצמות וכלים, פרק ט) שיישב את הקושיה הנודעת בין ידיעת ה' לבחירת האדם].

האחרונים (אפיקי ים ח"א סי' יז, דבר אברהם ח"ב סי' יד אות ט, קה"י נדרים סי' מ) דשתיקה הוא קיום וחיזוק בהנדר, ולא רק שאיבד את כח ההפרה מעת שאינו יום שמעו. וזהו דילף הר"ן דין הקמה בלב משתיקה שהיא הקמה דגלי אדעתיה שהוא רוצה בקיומו.

והנה לפי"ז, דשתיקה הוי כהקמה, א"כ בהא דקיי"ל דיש שאלה בהקם, הרי גם בשתיקה תועיל שאלה על שתיקתו לבטל הסכמתו והקמתו, אבל אי נימא דשתיקה אינה פועלת חיזוק ויפוי כח בנדר אלא מה שאינו יכול להפר משום דכל כח ההפרה אינו אלא ביום שמעו, ולא אח"כ, א"כ ודאי לא שייך שאלה על שתיקתו זו, שאינה פועל כלום, ומצינו בדברי הר"ן דברים מפורשים בזה, בנדרים סט, א דבעי רבה אי יש שאלה בהקם, כ"י הר"ן וז"ל, אם קיים הנדר ונשאל בו ביום של ההקם, מי מצי מיפר בו ביום או לא, אבל למחר פשיטא דלא מצי מיפר דלא גרע משתיקה, עכ"ל, והיינו שאין שייך להשאל על ההקם למחר, שהרי גם אילו לא מיקם כלל, לא היה יכול להפר למחרת, והשתא אי ס"ד דנשאלין על השתיקה, א"כ הרי גם למחר אפשר להשאל על ההקם כמו גם על השתיקה, אלא על כרחך מבוארת דעת הר"ן דאין שאלה על השתיקה, כן הוכיחו בקה"י ועי' באפיק"י שם, והביא הקה"י דכ"כ הר"ן בפרק המדיר דעל השתיקה ודאי לא שייך שאלה, ובפשוטו ביאור דבריו הא דלא מהני שאלה על השתיקה, משום שענין השתיקה אינו פועל איזה קיום וחיזוק בהנדר, אלא רק שכבר אבד את כל ההפרה שלו שאינו אלא ביום שמעו, ולכן לא שייך שאלה על שתיקתו.

אשר לפי"ז נמצא דדברי הר"ן סתרי אהדדי, דמחד גיסא כ"י דשתיקה הוי כהיקם, ואיכא

או ג' הדיוטות להתיר, עכ"ל, המבואר בדעת הרמ"א דחלוק היכא דהחריש הבעל דיכול להתיר לה חכם או ג' הדיוטות, מהיכא דהיקם לה הבעל דיי"א דאין חכם או ג' הדיוטות, יכולים להפר את הנדר.

והנה ילי"ע בגדר שתיקת הבעל ביום שמעו, אם יש בזה חיזוק לנדר האשה, כמו הקמה, או דמה שאין יכול להפר אחת השתיקה, משום דכח ההפרה שנתנה לו התורה הוא רק ביום שמעו, ולא אח"כ, אבל באמת לא נפעל איזה חיזוק לנדרה, והנה לישנא דקרא "הקים אתם כי החריש לה ביום שמעו" משמע דכשהבעל שמע הנדר ושתק ביום שמעו על ידי זה ששותק נחשב שהבעל הוא מקיים הנדר, ולא רק שיש לו אפשרות במשך היום להפר וכשעבר היום שוב אין בידו להפר, אלא יש בזה הקמה מצד הבעל. וכן דייק הרש"ש נדרים סט, א בלשינא דקרא, וכן נראה בפי' הספורנו, וז"ל, ואם החרש יחריש, שהשתיקה במי שבידו למחות הוא כמו הודאה, שהשותק הוא כמסכים במה שנעשה, עכ"ל, משמע דשתיקתו יש בה חיזוק לנדר, ולא רק שמשעבר היום בשתיקה שוב אין יכול להפר.

וכן מבואר להדיא בדברי הר"ן נדרים עט, א דאיתא שם, קיים בלבו קיים, הפר בלבו אינו מופר עד שיוציא בשפתיו, וכ"י הר"ן, ונראה בעיני דילפי' לה משתיקה ביום שמעו שהיא מקיימת, דטעמא מאי, משום דכיון עבר יום שמיעה ולא הפר גלי אדעתיה שהוא כרוצה בקיומו של נדר, אלמא כל שבלבו סגי, אלא דיהיב ליה רחמנא כל ההוא יומא להפרה, משום דעד דערבא שימשא לא מוכחא מילתא שיהא רוצה לקיים, דדלמא בתר הכי מפר לה, כיון דבתר דעתיה בלחוד אזלינן, ומינה, דכל שקיים בלבו קיים לאלתר, דקיי"ל כאילו עבר יום השמיעה, עכ"ל, והוכיחו

ששתיקה אינה פועלת כלום ורק שמשעבר יום שמעו איבד כח הפרתו], אבל אין בזה תוספת כמו נדר מצד הבעל, אלא רק הסכמתו לנדר האשה.

ואמנם השתיקה אף היא יש בה קיום וחיזוק הנדר וזהו שכתב הר"ן ללמוד הקמה בלב משתיקה, אף דלא הוי שתיקה כהקמה ממש, מ"מ אית לן למילף מינה להקמה בלב, דכמו דלענין הסכמת הבעל שנצרכת הסכמה בחיוב, ולא רק העדר מחאה, מהני בלב ובשתיקה, ה"נ לענין ההקמה, יהני הקמה בלב.

ואשר לפי"ז יתבאר דברי הר"ן דלא שייך שאלה על שתיקה, אף דקיי"ל דיש שאלה בהיקס, משום דשאלה לא שייך אלא בהיקס וכיו"ב, ולא על הסכמת הבעל לנדרה של האשה, ודוקא הקמה שהיא כמו נדר הבעל שייך ביה שאלה, אבל שתיקה שהיא רק הסכמה ואין בו ענין נדר של הבעל אין שייך לבעלה.

ולהנתבאר הלא מתבאר היטב מש"כ הרמ"א לחלק, דלענין נדר שהיקס אותו הבעל אין להתירו על ידי חכם או ג' הדיוטות, ואילו נדר שהבעל שתק בו ונתקיים, אפשר להתירו על ידם, משום דהא דנקטינן דאין להתיר נדר שהוקס על ידי הבעל, זהו כיון דאיכא תרתי שמלבד נדר האשה יש הקמת הבעל שהוא כמו נדר כמשנ"ת, אולם בשתיקת הבעל שאינה אלא כהסכמה על נדר האשה, וא"כ אין כאן אלא נדר כשאר נדרים, דלא נצרכה הסכמת הבעל אלא כדי שתוכל האשה לידור, אבל קיומו זה אינו תוספת על נדר דעלמא, רק שהוא מקיים בזה את האפשרות שהאשה תידור, בהא שפיר מצי להתיר על ידי חכם או ג' הדיוטות.

למילף מינה להיקס בלב, ומאי דך ס"ל דאין שאלה על שתיקה, והיינו דא"י? כהיקס דיש בו שאלה, ואין בזה נתינת חיזוק לנדר, רק דאחר יום שמעו איבד את כח ההפרה.

[ואמנם באפק"י שם הוסיף להקשות מכ"ד שכי הר"ן דחשיב שתיקה אף היכא דאין שייך להחשיבא כהיקס, וכגון כשהיה בדעתו להיפר בסוף היום והיה אנוס ולא היפר, דהרי ודאי אין שתיקתו כקיום, ומ"מ אין יכול להפר, והיינו דאחר יום שמעו איבד כח הפרתו, ועיי"ש מש"כ לחדש, ובדבר אברהם שם השיג על דבריו על ראיותיו אלו, דודאי גם אם הוי השתיקה מדין קיום, זהו רק ביום שמעו, וגם באופן שאין שייך להחשיבו כקיום, מ"מ לא ניתן לו כח ההפרה רק באותו היום גם כשלא שייך הטעם, וכן הרחיב בזה בקה"י שם, עפ"י"ד היש"ש (ב"ק סי' מג) דכל דיני התורה הם על פי הרוב, והדין קיים כשאין שייך הטעם לעיקר הדין, כמו פטור שן ורגל ברה"ר שהוא לפי שיש להן רשות להלך כדרך ואין הבעלים צריכים לילך אחריהן תמיד לשמרן מאכילה ודריסה, והרי ושאר חיות הטורפות בודאי אסור להניחם ברה"ר בלא שמירה מעולה, אלא צ"ל דמשום דאותם חיות טורפות אינם מצויים במקום מושב בנ"א, ושן ורגל המצויים הם מאותם בהמות שיש רשות להניחן לילך ברה"ר, פטרה תורה כל שן ורגל, שמשפטי התורה ניתנו לפי המצוי והרגיל].

והנראה בס"ד דיש לחלק בין הקמה לשתיקה, דהקמה שהבעל מיקם הנדר, הוי תוספת שהבעל מצטרף גם הוא לנדר האשה והרי"ז כמו נדר של הבעל על האשה, אבל שתיקת הבעל אינה רק הסכמה, שהבעל מסכים שהאשה תדור לה נדר, והסכמה זו מחזקת ומקיימת את נדר האשה, שאין לה כח לידור אלא בהסכמת הבעל, [ולא

שאלה: מה כוחו של דיבור.

תשובה: כל מי שלא יחל דברו ר"ל שאינו שאינו משיח שיחות חולין כמו שהתפאר רבי יוחנן בן זכאי מעולם לא שחתי שיחות חולין שכרו הוא כי כל היוצא מפיו יעשה הוא יתברך כמו שנאמר ותגזור אומר ויקם לך מידה כנגד מידה. (עץ הדעת טוב).

שאלה: חומרת עון שבועות ונדריים עד היכן היא מגעת.

תשובה: (א) תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשה של אדם שנאמר {משלי כב-כז} אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך רבי אומר בעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים שנאמר {קהלת ה-ה} אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו של אדם. (שבת דל"ב ע"ב).

(ב) אמר ר' אל תהי פרשת נדרים קלה בעיניך שעל ידה נהרגו סנהדרי גדולה וכו' כי צדקיה נשבע למלך נבוכדנצר וכו' שלח אחר סנהדרין אמר דרשו לי התורה מיד היו קורין פרשה ופרשה כיון שהגיעו לפרשת איש כי ידור נדר א"ל אי בעי למיהדר ביה יכול או לאו א"ל ילך אצל חכם ומתיר לו נדרו א"ל כמדומה אני שאתם התרתם לצדקיה השבועה מיד גזר והורידן לארץ הזכירו זכות אבות וכו' ומיד קשרו בזנבות סוסייהם. (ילקו"ר בשם איכ"ר).

(ג) הפוגם בשבועה בשעה שיוצאה מפיו עונשו גדול שהיא עצמה שקר ולא שייך בה היתר כלל שאין לה תקנה אלא בתשובה וייסורין אבל הנודר אין להם אחיזה שם כי הוא למעלה בבני"ה ואמרו כי סוד הנודר או נשבע ואינו מקיימו גורם שהמלאך הממונה על מאמר פיו אותה מצוה שמחייב לעשות נשאר גרוע ממנה עד אשר ישלים חיובו בפועל וכל אשר עליה קאי בכל תאחר ועד שלא יצאו ידי חובתו הנה המלאך שראוי להיות טוב הוא שליה המצוה שבא אצלו כמזיקים שנבראו בין השמשות ולא הושלמו יצירתם לטוב. (שם בשם יונת אלם).

וְאֵת בְּלַעַם בֶּן בְּעֹר קָרְגוּ בְּתָרְבִּי: (פ"א, פ"ח).

שאלה: איפה היה בלעם באותה שעה אם תאמר במדין הרי כתוב ועתה הנני הולך לעמי אם הלך לו מי נתן אותו במדין.

תשובה: אמרו חז"ל אותו רשע כיון שראה שנפלו מישראל כ"ד אלף על עצותיו התעכב שם והיה רוצה מהם שכרו ובעוד שהתעכב שם בא פנחס וגדולי החיל לשם כיון שראה את פנחס פרח באויר ושני בניו עמו יונוס ויומברוס ואם תאמר הרי מתו במעשה העגל שהרי הם עשו אותו אלא כך היה בודאי וזהו שכתוב (שמות לב) ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש וכי לא היו יודעים חשבון קטן זה? והרי כמה חשבונות רמים עליונים וגדולים ידע הכתוב למנות וכאן כשלשת אלפי איש? אלא אלו בני בלעם, יונוס ויומברוס, שהיו שקולים כשלשת אלפי איש אלא אותו רשע כל כשפי העולם היה יודע ולקח גם כן כשפי בניו שהיו רגילים בהם ובהם טס ועלה פנחס ראה אותו שהיה אדם אחד טס באויר והיה מתעלה באויר מהעין הרים קול לבני חיל ואמר יש מי שיודע לפרח אחרי אותו רשע שהרי בלעם הוא? ראו אותו שהיה טס צליה בן שבט דן קם ולקח שלטון ששולט על כשפים ופרח אחריו כיון שראה אותו אותו רשע עשה דרך אחר באויר ובקע חמשה אוירים באותו דרך והתעלה והתכסה מהעין ואז הסתכן צליה באותה שעה והיה בצער שלא ידע מה יעשה הרים אליו פנחס קול ואמר צל התנינים שרובצים על כל הנחשים הפוך בשערותיך מיד ידע וגלה אותו מקום ונכנס אליו מיד התגלה וירדו שניהם לפני פנחס

בא וראה אותו רשע כתוב בו וילך שפי זהו עליון שדרגותיו נחש זכר צליה לקח שנים זכר ונקבה ובו שלט עליו משום שהשלטון

ויאמר עליהם משה אם תעשון את הדבר הזה וגו' והיצא מפיכם תעשו. ויאמר בני גד ובני ראובן עבדיך יעשו כאשר אדוני יצוה טפנו וגו' ועבדיך יעברו וגו' (לב, כ – כז) וצ"ב שהרי הם פתחו וקבלו עליהם שיעברו חלוצים לפני בני ישראל, ומשה הסכים על ידם. ומה טעם הוצרכו לחזור ולהשיב למשה שיעשו כפי שהוא צווה.

והנה שנינו בפ' חזקת הבתים (לט, א) בדין מחאה שהמערער המרא קמא מוחה בפני עדים או שלושה, דכדי שתועיל המחאה צריך שתוכל המחאה להגיע לאוזנו של המחזיק בקרקע דאי אמר המערער "לא תיפוק לכו שותא" – לא יצא דבר מפיכם, לא הוה מחאה, דכיון דאמר להם שלא יצא הדבר מפיכם לא תגיע המחאה אל המחזיק בקרקע. אבל אם אמרו "הם לא מפקינן שותא" אמר רב הונא ברי דרב יהושע כל מילתא דלא רמי עליה דאיניש לאו אדעתיה, ופירש הרשב"ם דאינו נותן אל ליבו שקיבל לכסות את הדבר, לפי שאי"ז מוטל עליו הדבר, ולכך הוי מחאה, הדבר עתיד להתגלות ולבוא לאוזני המחזיק.

המבואר דדבר שאדם אומר מעצמו אינו אופן של קבלה מוחלטת כמו אם יש לו הוראה מאדם אחר בעל הדבר המורה לו הדבר.

א"כ יתבאר היטב דזהו שהוצרכו בני גד ובני ראובן לענות ולקבל על עצמם דברי משה וציווי, כדי שיהיו מחויבים לא רק ע"פ דבריהם, אלא מחויבים מפי משה רבינו.

***

(ח) שו"ת על הפרשה.

מאת: הרב שר שלום עפג'ין הלוי מח"ס סדרת דובר שלום. לע"נ הטהורה של מרן רשכבה"ג הגאון המופלא מורינו שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זצוקללה"ה זיע"א.

פרשת מטות.

לא יחל דברו כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: (פ"ל, פ"ב).

שתי זרועותיו כשני לוחות אבנים ונסתפק פנחס אם להמיתו שאין לך דבר שעומד לפני התשובה ודנו אותו בד' מיתות ב"ד לפי שהמית כ"ד אלף מישראל ועברתו שמורה נצה שגרם כל צרות של ישראל. (מעין החכמה [לחכם קדמון ממגורשי ספרד] רמ"ד, ילקו"ר בשם מגלה עמוקות אופן ל"ה). ועי' בילקוט חדש עמ' נה' אות כב' בשם ספר הכוונות דמ"ו ע"ב [דנ"א ע"א ד"ה כי, לקו"ת פ' בראשית ד"ה כי שבעתים] שכתב בלעם אמר תמות נפשי מות ישרים ולא אמר אמות כי גופו לא מת מות ישרים רק בחרב טמא נהרג אבל נפשו מתגלגל בנבל ואז מת מות ישרים.

וְאֵת כָּל עֲרִיָּהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל טִירָתָם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ. (פל"א, פ"י).

שאלה: מה צורך המלחמה נגד מדין לא להשאיר מהם זכר ולשורפם כליל ומה עונשם חמור יותר מז' אומות שאפשר היה להחיותם אם ישלימו.

תשובה: היות ומדין באו בתכסיסי מלחמה משונים ששלחו את בנותיהן לזנות ובזה גרמו אובדן של כ"ד אלף איש כי אם היו באים בנשק ישראל היו יכולים להביא נשק יותר חדיש ויותר מתוחכם אבל זה ששלחו את בנותיהם בודאי שישאל לא יכולים לשלוח בנותיהן לזנות ובכן כמעט שאי אפשר להתגבר עליהם כי תמיד ישלחו בנות ויחטיאו את ישראל ותהינה חלילה מגיפות בעם ומה יהיה הסוף לכן אמר הקב"ה כי עם כזה א"א להשאירו בחיים ולכן עלו עליהם והשחיתו אותם ואת עריהם כדי שלא תהיה תקומה להם ומשרע"ה כשראה שהחיו את הנקבות קצף מאד כי זה כל הנשק שלהם וכיצד החייתם אותם? לכן אמר כל אשה יודעת משכב זכר הרוגו ובזה ניצולו מהם ואם תאמר הלא לא כל ישראל נכשלו רק משבט שמעון והם נהרגו כי ה' השמידם ומה מקום עוד לפחד מהם לכן אמר למשה דע לך מה שאחרים לא נכשלו זה בגלל שפחדו או נתביישו ממך ולכן עתה שאתה נאסף אל עמך ממי יפחדו ואז יכשלו ובכן צריך להשמידם וזה אמר נקום ואחר תאסף אל עמך כי רק כך תוכל להיות בטוח שגם אחר שתאסף אל עמך יהיו שמורים. (קול יהודה עמ' רכ"ט).

וּמִקְנֵה רֶבֶךָ לְבָנֵי רְאוּבֵן וְלְבָנֵי גָד עֲצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת אֲרָץ יַעֲזֵר וְאֵת אֲרָץ גְּלָעָד וַהֲנִיחָהּ מְקוֹם מְקוֹנָה. (פל"ב, פ"א).

שאלה: מהיכן העשירו כל כך.

תשובה: א) שמעתי שמה שהיה לראובן ריבוי המקנה יותר משאר אחיו לפי שהוא מצא הדודאים והיה מראה להם למקנה והיו פרים ורבים ובני גד חנו בחנייתן תימנה ושבט שמעון היו ג"כ שרויים בחנייתם ולפי שהיה בידם עון זמרי לא היו רוצים להשאילם הדודאים ולזה בחרו להם ארץ סיחון כי כוונתם להתרחק מהם ופחדו שמא כשיבואו לארץ ישראל שמא יבא ג"כ הגורל של שמעון בשכונתם ואוי לרשע אוי לשכנו ונתיסר ממה שאירע לו מצד שכונתו של קרח. (שפתי כהן).

ב) ממה שהביאו ממדינים העשירו בני ראובן ובני גד להודיע מה גרם. (ילקוט ראובני בשם פסיקתא).

וַיָּבֹאוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר הַפֹּהֵן וְאֶל נְשִׂיֵי הָעֵדָה לֵאמֹר (פל"ב, פ"ב).

שאלה: למה בני גד נכנסים תחילה.

תשובה: לפני שבני ראובן היה בידם עון בלהה והיו מתביישים ליכנס תחילה. (שפתי כהן).

בְּנוֹ לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֹת לְצִנּוֹאֲכֶם, וְהִיצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ" (פל"ב, כ"ד).

שאלה: מה השייכות בין בניית הערים לענין הדיבור.

ששולט עליהם לקח והתכופפו לפניו וזה היה (בראשית מט) שפיפן עלי ארח על אותו ארח שעשה אותו רשע שכתוב (שם) יהי דן נחש עלי דרך זה שמשון שפיפן עלי ארח זה צליה הנשך עקבי סוס זה עירה שהיה עם דוד שהיה בא מדין ובגללו תלויה גבורתו בדוד שכתוב (שמואל ב ח) ויעקר דוד את כל הרכב ויפל רכבו אחר זה שריה שעתיד לבא יחד עם משיח בן אפרים והוא משבט דן ועתיד הוא לעשות נקמות וקרבות בשאר העמים וכשזה יקום אז מחכה לגאלת ישראל שכתוב (בראשית מט) לישועתך קויתי ה' ואך על גב שפרשוהו לפסוק זה אבל ברור הדבר כמו שנאמר וכמו שפרשוהו ועל זה בא הפסוק ומוכיח כיון שירד אותו רשע אל פנחס אמר לו רשע! כמה גלגולים רעים עשית על העם הקדוש אמר לו לצליה בא והרג אותו ולא בשם שלא ראוי זה להזכיר עליו קדשה עליונה בשביל שלא תצא נשמתו ותכלל בדברים של דרגות קדושות ותתקים בו מה שאמר תמות נפשי מות ישרים באותה שעה עשה בו כמה מיני מות ולא מת עד שלקח חרב שהיה מתוקן (חקוק) עליה נחש מצד אחד ונחש מצד שני אמר לו פנחס בשלך קח (הרג אותו) ובשלו ימות אז הרג אותו ויכול לו שכך דרך אותו צד מי שהולך אחריו בו ימות ובו תצא נשמתו ובו יכלל וכך מת בלעם ודנים אותו בדיני אותו העולם ולא נקבר לעולמים וכל עצמותיו נרקבו ונעשו כמה נחשים מזהמים מזיקים שאר בריות ואפלו התולעים שהיו אוכלים בשרו הפכו לנחשים

מצאנו בספרו של אשמדאי שנתן לשלמה המלך שכל מי שהיה רוצה לעשות כשפים חזקים נסתרים מהעין אם ידע הסלע ששם נפל בלעם ימצא מאותם נחשים שהיו מעצמות אותו הרשע אם יהרג אחד מהם בראשו יעשה כשפים עליונים בגופו כשפים אחרים בזנבו כשפים אחרים שלשה מיני כשפים בכל אחד ואחד.

כשבאה מלכת שבא לשלמה מאותם דברים ששאלה את שלמה אמרה עצם הנחש של שלשה ראשים במה נתפס? מיד (מלכים א י) לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה היא שאלה על זה והיתה צריכה אותם נחשים ולא יכלה לקחת אחד מהם מה השיב לה? דברים שהיו בלבה כך הודיע לה שכתוב ויגד לה שלמה את כל דבריה אותם נחשים לא יכולים להם כל בני העולם פרט לדבר של סוד אחד ומהו? שכבת זרע רותחת ואם תאמר מי יכול? אלא בשעה שהאיש מוציא אותה שכבת זרע כשהוא בתאווה מוציא אותה לשם אותו נחש ברצון התאווה כשיוצאת רותחת לוקחים אותה מיד בלבוש אחד ואותו לבוש זורקים לנחש מיד כופף ראשו ותופסים אותו כמו שתופסים תרנגול הבית ואם בכל כלי הקרב של העולם יערכו באחד מהם לא יכולים לא ובזה לא צריך אדם בעולם כלי קרב ולא דבר אחר ולא צריך להשמר מהם שהרי כלם נכפים אליו אז דבקו הדברים הללו בלבה והתאותה לזה

מכאן והלאה אלעזר בני הקדוש ברוך הוא עושה מה שעושה באותו רשע וסודות נסתרים אלו לא הצטרכו להתגלות אבל משום שהחברים שכאן ידעו דרכים נסתרים של העולם גליתי לכם שהרי כמה מנהגים נסתרים הם בעולם ובני אדם לא יודעים ואותם פלאות נסתרים גדולים ועליונים עליו ועל שדומה לו קראנו (משלי י) ושם רשעים ירקב אשריהם צדיקי האמת עליהם כתוב (תהלים קמ) אך צדיקים יודו לשמך וגו' ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו'.

שאלה: מדוע נקבע למות בחרב.

תשובה: איתא במדרש רבה פ' וזאת הברכה תקט"ו תפלות התפלל משה כמנין ואתחנן ע"כ וטעם זה המספר ע"פ שאז"ל באותה עת שהביא פנחס את בלעם לפני משה דנו בסנהדרין בד' מיתות בית דין והטעם שהוצרכו לדונו בסנהדרין לפי שלבסוף היה בעל תשובה כשזכר שם המפורש ונתשתטח לפני כסא הכבוד ועשה

שיהיה דרך טהרה גם במים, הרי דבר שנטמא שלא ע"י אש יכול להיטהר על ידה, שהעניין הוא להפליט את הבליעה ואש עושה זאת טוב ממים, ונמצא שדרך טהרה ע"י אש מועיל בין לדבר שנטמא ע"י אש ובין לדבר שנטמא ע"י מים, ומדוע הוצרכה התורה לחדש דרך טהרה ע"י מים.

ב.

ואפשר לבאר בזאת, שדרך הטהרה של כלים, הרי זה משל לדרך התשובה של אדם על עוונותיו, ומבואר בצדיקים שישנם שני סוגי יצר הרע שגורם לאדם לחטוא 'לבן' שמלבין את החטא 'ועשיו' שמחמיר את החטא. והיינו שקודם החטא מורה לאדם כל מיני התרים על העוון, ואחר שהאדם עושה זאת היצר הרע מראה לו עד כמה עוונו קשה מנשוא ותשובה כבר לא תועיל לו. ועל האדם להיזהר משני היצרים הללו וכמו שאמרו צדיקים שע"ז התפלל יעקב אבינו 'הצלני נא, מיד אחי, מיד עשיו' שיש יצר הרע שמראה לאדם שהוא 'אחיו' מורה לו התירים, ויש יצר הרע שהוא 'עשיו' שמחמיר בחומרת החטא.

והיינו שההסתכלות של האדם בחומרת החטא היא חשובה לאין ערוך, פעמים ואם האדם יסתכל על החטא באופן יותר חמור מכפי שהוא, הוא עלול לחשוב על עצמו כאל חוטא גדול שכבר לא תועיל לו תשובה ח"ו, או שיקבל תדמית שלילית על עצמו שתגרום לו להשלים עם מצבו, ולסגל לו אורחות חיים ירודים.

ונמצא, שפעמים והרצון לעשות תשובה חזקה ביותר, מעבר למה שהאדם מחויב לעשות על פי דין, אין מקורה מרוח טהרה, אלא עצת היצר, להחדיר לאדם מחשבה שהחטא הוא הרבה יותר חמור מכפי שהוא נראה, וממילא האדם יתבונן יותר על חומרת מעשיו וחומרת החטא מאשר על היכולת לעשות תשובה, וזה יביא אותו למקום שלילי.

ולכן מורה התורה, שדרך הישר היא לדקדק בדרך התשובה שתהיה כמינון של החטא, שבאותו חומרה שחטא כך תהיה התשובה, לא יקל על עצמו אך גם לא יחמיר על עצמו.

תשובה: נ"ל הנה מי שהוא להוט אחר ממון וחביב עליו יותר מגופו אין להאמין לדבריו כי יצר הממון יתקף עליו עד שלא יקיים דבריו ולכן בגוב"ר שהקדימו בהמות לבניהם שחבבו הממון כ"כ אין לבטוח על דבריהם לכן אמר משרע"ה תחילה בנו ערים לטפכם ולא יהיה בכם מדה מגונה הלז כפי' רש"י לא כמו שאמרתם ואם תהיו מורגלים בזה שוב יש בטחון בדבריכם והיוצא מפיכם תעשו. (כתב סופר).

***

ט) פניני פז/ הרב אברהם נח זלצמן, מח"ס 'אדני פז' על סוגיות הש"ס

יש להבין מדוע כתבה התורה שיש דרך טהרה לכלים שנטמאו במים ע"י מים, והרי ליבון באש גם טוב. ואפ"ל שזה כמשל לתשובה של אדם, שאין להחמיר בחומרת החטא יותר מכפי שהוא, שפעמים וזה עצת היצר לגרום לאדם להתייאש.

במדבר פרק לא, כא-כה

א.

(כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה יקוק את משה: (כב) אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת: (כג) כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים: (כד)

הנה בפרשה זו מתבאר הלכות טומאת כלים, וביניהם ההלכות האין לטהר כלים שנטמאו, וההלכה היא שדרך הטהרה היא כדרך הטומאה, כלומר שאם נבלע בכלי דבר טמא ע"י אש, צריך ללבנו ע"י אש. אכן אם נבלע בו רק בעודו במים, מספיק טהרה ע"י טבילה במים רותחים שיפליטו את הבליעה.

ומבואר בתורה 'כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים', ויש להבין מדוע הקפידה התורה

"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

הנבלות – מצילות

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ד'. אִישׁ פִּי יָדָר נְדָר לְד'. אוּ הַשְּׁבַע שְׁבַע לְאָסֵר אָסֵר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה.

כבר עמדו מדוע דיבר משה רבינו דווקא אל ראשי המטות, וע"י רש"י, שבא ללמד דיחיד מומחה מפר יחידי או שלשה הדיימות. ולכאורה נמצא בזה שהטעם שמשה רבינו דיבר בפרשת נדרים ושבועות אל ראשי המטות בדווקא, הוא בכדי ללמד ענין התרת נדרים, ולא על איסור הנדר כי אם על היתר הנדר. והדבר אומר דרשיני.

והנה יש כאן מקום להתבוננות בעצם ענין הנדר, מדוע חדשה התורה שאדם יכול לאסור על עצמו דברים המותרים, וכי אין לנו באיסורי התורה.

אמנם ההסבר הפשוט הוא, כי ירדה התורה לסוף דעתו של אדם, שיש ואדם נגרר למעשים שהוא אינו רוצה לעשותם כלל, והוא אפילו מתנגד להם בכל ליבו, ובכל זאת הוא עלול להגרר בלא שימת לב מראש, ולמדה התורה את האדם עצמה, ונתנה לו בידו כלי להרחיק עצמו מדברים המותרים, כדי שלא ימצא את עצמו נגרר לדברים האסורים והרעים. וכבר אמרו, כך היא דרכו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך ועבוד עבודת כוכבים והולך ועובד. (שבת דק"ה ע"ב). ומהי העצה, לעצור אותו לפני הירידה במדרון.

והנה לימוד זה הוא חשוב וגורלי מאוד לכל אדם באשר הוא, וכמו שאמרו חכמים הרחק משכן רע, והיינו מפני שהאדם עלול להגרר למחוזות שהוא אינו מודע כלל לסכנה שבהם, ואולם הדרך להמלט היא לא בדוקא ע"י נדר או שבועה, כי בזה הוא עלול להכשל בעוון נדרים ושבועות וכו', אלא שיש לכל אחד לבחון עצמו, ולזהות את נקודות החולשה שלו, ולפי זה לשים לעצמו גבולות, כדי שלא ימצא את עצמו מבצע דברים שלא היה מעוניין להתקרב אליהם וכל שכן לעשותם.

ובאמת חכמים כבר גזרו הרבה גזירות עלינו כשכל מטרתם להרחיק את האדם מן העבירה, וכבר במשנה הראשונה שבש"ס שנינו, ולמה אמרו חכמים עד הצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. רצו חכמים ללמדינו אורחות חיים שכך צריך האדם להנהיג עצמו, ולהשיג שליטה עצמית, ובכך יתרחק מכל דבר שלא מתאים עם ידיעותיו שלו. ויש לומר כי לכן משה רבינו מדבר אל ראשי המטות ללמדם דיני התרת נדרים, כי אין האיסור המטרה, אלא רק השמירה מהחטא, והזהירות ממנו.

והנה מיד אחר פרשה זו למדנו את פרשת נקמת עם השם נגד מדין, על שבאו להטות את ישראל, בדרך של היום אומר לו עשה כך וכו', אמנם יש לומר שבהקדמה זו של פרשת נדרים, התורה רצתה ללמדינו, שקודם כל אנו צריכים לתקן עצמינו, ולהבטיח שלא נכשל חס ושלום פעם נוספת, וזהו מה שלמדה התורה בפרשת נדרים, ורק אחר כך ניתן לקחת נקמת השם במדין.

והנה לפי זה יובן עוד מדוע התורה הדגישה שמושה רבינו אמר הלכה זו לראשי המטות, כי המנהיגים של עם ישראל פעמים שצריכים הם להשתמש בדרכים שונות למנוע מכשול, וזהו סוד הנדר, וכמו כן המנהיגים שבעם צריכים להתריע מראש מן המכשולים.

והנה כאשר האדם מתרגל לשמוע ולקיים תרי"ג מצוות התורה הרי הוא מרגיל את עצמו לשליטה עצמית, וקל לו יותר להקפיד ולהמנע מכל מכשול, אולם מי שהולך שובב בדרך ליבו, הרי הוא עלול לסכנות למיניהם, או ברוחניות או בגשמיות.

והנה אנו כיום נמצאים בצומת דרכים לא פשוטה כלל, כי מגיפות למיניהן משתוללות בראש חוצות ואין יודעים כיצד להתמודד, וישנם מומחים יותר ומומחים פחות, וכל אחד אומר אני הרואה, והעולם כולו מבולבל לחלוטין, והקושי הגדול הוא מחמת שאין משיגים שליטה על החמונים, שלא יגרמו למחלות להתפשט יותר, ורוב רובם של האנשים לא מסוגלים להתגבר על עצמם, ולוותר על דברים בכדי להיזהר, וכל זה מפני שלא התרגלו לשליטה עצמית, ואלו שקוראים עצמם 'מנהיגים' מוצאים עצמם מונהגים, והקדוש ברוך הוא מראה לנו באצבע כמה האדם הוא חסר יכולת להגן על עצמו. וכמוכן מי שמעולם לא התרגל לשלוט על עצמו על הרמ"ח והשם"ה שלו עצמו, כיצד יוכל לשלוט על זולתו...

וראינו בשנים הללו דבר מפתיע ביותר, שאפילו מי שמטיף לזהירות ומתריע מפני הסכנה, הוא עצמו עובר על התקנות שלו עצמו, וכפי הנראה שלכל אחד יש את היצר שלו, ויותר קל להגביל אנשים אחרים מאשר להתגבר לבד. ובוודאי יראי השם נזהרים גם במקום שאחרים מקילים ומזלזלים, וגדולי ישראל מתריעים ומזהירים מפני פגעי התקופה הרת הסכנות, וגם משמשים דוגמא לזהירות המתבקשת. ובימי הקיץ החמים, יש להזהר מאד, ובזכות שמירת הגוף והנפש, השם זכרנו, יברך את בית ישראל, ויראי השם הקטנים עם הגדולים.... ברוכים אתם להשם...

מתוך ההפיכה

פרק קט"ז "מי אתה, מת מצוה או שיכור מועד?"

תסקיר ממצה מהפרקים האחרונים:

רב נפתלי הרטשטיין בן דודו של חיים שלום פינקלשטיין מתייצב לטובתו, לאחר הפניה הנרגשת של האמא מרת אסתר, הוא מפעיל את כוחו בסנט ויחד עם יו"ר המפלגה הדמוקרטית משכנעים את נשיא ארה"ב שייתן יד חופשית לסנטור להפעיל לחץ כבד על ישראל כדי לשחרר את החייל האומלל.

שיטת הלחץ מופעלת כאשר ישראל באה במשלחת גדולה לארה"ב בראשות האלוף צבי (צ'רה) צור (לימים כיהן כרמטכ"ל השישי של צה"ל אחרי חיים לסקוב לפני רא"ל יצחק רבין רמטכ"ל ששת הימים) הנשיא אייזנהאואר נעתר לבקשה אחרי שהם הבטיחו לו סיוע מסיבי לחקיקת חוק לעצירת מהגרים בלתי חוקיים שגורמים מקים כבדים לכלכלה האמריקאית, בפרט אלו שבאים ממקסיקו השכנה בעלת הגבול הארוך ביותר.

בעת שהמשלחת הישראלית מציבה את רשימת הרכש בפני אנשי ה"דפנס מיניסטריום" (משרד ההגנה) יו"ר הוועדה סם פרקר יוצא חוץ כנגד התביעות המוגזמות, שמתאימות לנציגות של מעצמה ולא של מדינה זעירה בגודלה של ישראל, הוא מסכים לאשר רק 50% מסך הבקשות ומצמר מספר פריטים חדשניים ביותר. תדהמה עזה נפלת בחדר, אנשי הרכש אינם עוכים לכזו התנגדות, ראש המשלחת יוצא בדברים נוקבים כנגד סם פרקר שמחליט להעביר את הפיקוד לידי נפתלי הרטשטיין, הסנטור משיב מלחמה שעה ודוחה את דברי ראש המשלחת אחת לאחת, באמצע הויכוח הסוער מועבר פתק בדרך מסתורית לידי האלוף דן אבן חבר במשלחת ובו מספר הכותב האלמוני שהדובר כעת הוא כלל לא מאנשי משרד ההגנה, הוא בכלל סנטור מהמפלגה היריבה ולא עוד הוא יהודי חרדי, הוא חמז לאלוף שיצאו כנגדו ופרטו על חלקו כיהודי שמפריע לאינטרסים מובהקים של המדינה היהודית כביכול הוא "אנטישמי יהודי".

כשהדברים יוצאים לחלל האויר מפשיל הסנטור את שחוליו ויוצא לדיספוט (ויכוח נוקב) עם המשלחת, הוא מוכיחם על הצביעות הרבה של אנשי המשלחת שמנסים לפרוט על נימים של 'ואהבת לרעך כמוך' וללא תעמוד על דם רעך הוא מוכיחם שהם נגועים בשני הדברים מאד, כהוכחה הוא מביא את הסיפור של בן דוד מולי פלד שיושב בכלא עלום אי שם בארץ כשרוב הסיכויים שייים את חייו שם בלי משפט, על עוול שאינו עומד בפרופורציה לעונש. הוא חמז להם שאם יסכימו לדרישתו לשחרר את מולי בלי שום עכבות נוספות יוכלו לצאת עם כל הרכש שביקשו.

יו"ר המשלחת מעביר את המסר לאלוף משה בריל ומפציר בו לכנס את המטכ"ל לדון בעניין, סערה קשה מאד פורצת בישיבה שלא מן המניין אליה מוזעק גם הרמטכ"ל שפרש רא"ל יגאל ידן, לאחר אין ספור ויכוחים הוא נוטל את שרביט ניהול מו"מ עם נפתלי הרטשטיין בניסיון לרכך את תביעותיו, אך הסנטור עומד במריו, הוא סוגר עמו בסוף על הסכם כניעה מוחלט לדרישותיו.

וכך יוצאת יחידה מסתורית אל הכלא השמור ביותר ובמצע מרתק למדי מוציאה את חיים שלום בחסות החשיכה העבותה כאשר מקור החשמל מנותק, הם מקבלים סייעו מבפנים על ידי מנהל הכלא, חברי היחידה אינם חצים להסתכן שבכלא ידעו שהייתה הברחה ותתעורר סערה, הם מערימים על סוהרי הכלא שאינם בתמונה הם מוציאים מת טרי מקברו ומכניסים אותו לכלא, הוא מולבש עם בגדי חיים שלום ואילו חיים שלום שהורדם מוצא החוצה הוא עומד לנחות ביחשלים במגרש הפקר לא הרחק משכונת מאה שערים המת האלמוני זוכה לקבורה שניה על ידי מוריס לוי שהיה סוהרו של האסיר 210 (חיים שלום) מוריס הבחין בשעת מעשה בכל התרמית ובכך הוא מקבל אישור לסיפוח של חיים שלום שהבטיח לו כי משמים יעזרו לו לצאת מהכלא בדרך מסתורית הוא מסיק את המסקנות וכפי שהוא מבטיח לחיים שלום הוא נוטל חופשה של שנה במטרה לחזור בתשובה ולהקים בית יהודי.

~~~~~

נחיתה רכה, מלאה בביקורת:

לאחר שחיים שלום הוצא מהכלא הביאו אותו חברי היחידה למקום מסתור אי שם בצפון, הם היו צריכים לעוד לילה כדי שיוכלו לנוע בשקט ולהגיע לירושלים בשעה מאד מאוחרת, במגמה שהקהל הירושלמי לא יבחין בהשלכת גופו של חיים שלום במגרש ריק ליד מאה שערים, חיים שלום סומם במנה גדושה שתוגברה בהמשך היום, כדי שלא יתעורר במשך היום.

למחרת בלילה יצא רכב גדול כשגופו של חיים שלום מושכב בו מכוסה בסדין קליל (למנוע חנק) אם היה מי שהיה עוצר את הרכב היה משוכנע כי הם מובילים מת לקבורה בירושלים, הרכב נע במהירות את הדרך לירושלים, בסביבות השעה 3 לפנות בוקר הגיעו אל רחוב "שבטי ישראל" זה המקום הכי קרוב לשכונת מאה שערים ולא מושך עין (נאמר להם בתודוך) הם התקרבו למגרש מאחורי שכונת בתי הונגרים, שטח רחב לא מבונה, בשעות אלו בקושי נראו חתולי רחוב בחדים, איש לא יעקוב אחריהם, עד לפנות בוקר כבר יהיו בחזרה בבסיסם.

הסוכנים הניחו את גופו של חיים שלום בשטח המגרש בצורה זהירה שלא יחבל חלילה, הם בדקו שיהיה במקום שלא מדי מוסתר, כדי שיהיה מי שיבחין בו במשך היום שלא יגוע חלילה וחס מרעב, לפני שהסתלקו סילקו ממנו את הסדין, חיים שלום צולם מכל זווית, הם צילמו גם את המקום בו הניחו את חיים שלום, תמונות אלו היו כדי לאשר לסנטור כי המבצע הושלם במאת אחוזים, חיים שלום אכן הגיע אל ירושלים לא הרחק משכונת מגורי אמו, לאחר מיכן הניחו אותו מושכב על בטנו כדי

שלא יזהו אותו מידיה ויצאו לדרכם לבסיס, השעה הייתה 3:30 לפנות בקר, השטח היה ריק, הם יצאו במהירות בנסיעה שקטה מהמקום, יש להם את כל הסיכויים שיוכלו להיעלם בטרם הירושלמים הרחרחנים ירגישו בעניין.

כשהביאו את התמונות לפני הממונה על היחידה אל"מ אבירם סלע הוציא אנחה כבדה מלבו.

"אתם חברה "לא יוצלח" מאיפה הגרלתי אתכם? אני מתבייש במקצועיות שלכם, אין ספק שאת המבצע להוצאת הבחור מהכלא עשיתם פרפקט, אבל התמונות שעשיתם הן לא מספיק משכנעות, גם לא אותי. לא הייתי קובע על סמך זה שלא שמתם אותו באיזה מגרש טרשים אי שם לא הרחק מהכלא, הייתם צריכים להניח אותו במקום בו יש בניינים ירושלמיים מיושנים שהם חלק מהנוף הידוע, הייתם צריכים לעשות זאת על רקע השלט שמכריז ב"אותיות קידוש לבנה" על איסור כניסה לשכונה בבגדים לא צנועים בשלוש שפות, זה סמל מוכר לכל ישראלי, אין גם אמריקאי שאין לו תמונה כזו באלבום, אבל סתם להניח אותו באיזה מגרש ריק מה זה נותן לי?".

"אתה ממש לא בן אדם, רטנו השלישייה, כשקיבלנו תדרוך לא באת ואמרת לנו, חברה תניחו אותו ב"פרונט" (חזית) של מאה שערים, כי פחדת שיש שם תנועה גם בשעות הקטנות ביותר של הלילה, הזהרת חזור והזהר, מאה שערים הוא מקום ששם התושבים עושים משמורת 24/7, כדי שלא להניח את השכונה הזו רגע אחד שוממת, אתה בעצמך המלצת להניח אותו במגרש מאחורי מאה שערים, שם יש סבירות שבשעה 3 לא תמצאו נפש חיה, עשינו בדיוק כפי שאמרת".

"כן, אבל עליכם היה להפעיל את הראש החלוד שלכם, גם במגרש ההוא יש בניינים בעלי אוריינטציה ירושלמית מובהקת, למה לא הנחתם אותו קרוב לבניינים ההם, שם השטח שקט, מאמין שלא הייתם פוגשים נפש חיה, כך הייתם צדים שתי ציפורים ביד אחת, מקום שקט וגם מהווה השראה ירושלמית, הייתם צריכים להבין שאותו סנטור מרושע יחפש אותנו בסיבוב, הוא צריך ראייה חזקה שאיש לא חמד לו לצון, הוא חשדן להפליא והסתבכנו איתו לחינם עם תרגיל סרק שרק הקפיץ אותו עלינו, טעיתם מאד בכך ששמתם את הבחור שלנו באמצע המגרש, אין שום בניין שמעיד שזה מגרש שקרוב למאה שערים, רק שלא יערים קשיים על המשלחת שלנו.

ראש הקבוצה רמי אבן בוהקת (אברהם ליכטנשטיין) קיבל את הביקורת ברוח שלווה, הוא הודיע לו: אוקי אני חוזר למקום, ארחרח מה קורה איתו, אני מאמין שלמחרת התמונה תתבהר, אתלבש כדוס אמיתי, אני בקטע הזה חזק מאד, כצלמר לשעבר אני יכול להתלבש כמוהם בלי פספוס, אני אשאב מידע ואם יש צורך אקליט ואצלם תמונות נוספות יחד עם הבחור, נצרך את החומר אל התמונות ונשלח זאת".

"אם תמצא אותו? לא בטוח בכלל, אחרתם קצת את המועד, לך תדע מי הם אלו שיפגשו עמו על הבוקר, אבל אשמח אם תרחרח איפה הוא נמצא ותביא לנו עליו מידע.

"סמוך על הדוס לשעבר שיעשה עבודה שלא תתבייש בה".

"אוקיי תנסה מה שביכולתך, אבל תשאיר את התמונות אצלנו, אנחנו נשלח קודם את התמונות הללו למרות הסיכון, כי כל יום שהמשלחת מתעכבת הסיפור מסתבך, עם הזקן שמעתי שהמצב בכלל לא מרנין, הוא כבר הקים צעקות אימים על הרמטכ"ל המסכן, למה המשלחת מתעכבת יותר מדי, הוא לא יודע את כל הבעיות שהערים אותו סנטור על המשלחת שלנו, אולי יקרה הנס ואותו חמוד יסתפק בחומר שנשלח, אבל אתה מצייד תעשה כל שביכולתך לתקן את הנוזקים, אם בסוף יתברר שזה לא מספיק, נצרך את המשלוח שני.

***

יום לאחר סילוקו של אסיר 210 מהכלא:

בבוקרו של יום קם הסוהר מוריס לוי לאחר שינה קצרה סחוט לחלוטין, בקושי עצם עין לאחר המחשבות הרבות שצפו בראשו על התרמית הגדולה. הוא היה סקן אך יעבור היום בכלא, האם יש מישהו שהרגיש במשהו, או שהם טשטשו עקבות בצורה שאיש לא יתפוס שאירע משהו יוצא דופן.

הוא פגש את חברו נוני ברקן יוצא מחדרו מפהק כאילו לא ישן שנה שלימה.

"נוני מה קרה לך? אתה נראה שלא ישנת מספר לילות, היו לך נדודי שינה כמוני למשל?"

"להיפך, ישנתי יותר מדי חזק כאילו שתיתי לשוכרה, לא אתפלא אם יאמרו לי שהיה מי שדאג למסוך סם שינה בשתייה שלי, תאמין לי אני יודע לישון "בייגלה עם שומשום" אבל לילה כזה עוד לא היה לי, אם חשבת ששינה עמוקה מרעננת אני רואה שבכלל לא" הפטיר בכעס.

מוריס הלך באדישות כאילו אתמול לא אירע כלום, הוא עשה את הסריקה היומית שלו, עובר בחדרים ובחזק את שלומם של האסירים. כשהגיע אל חדר האסיר 210 נדהם ביותר' האסיר לא נראה במיטבו, מבט אחד הספיק לגלות שהבחור אינו בחיים זה זמן, פניו היו אפורות לחלוטין, עיניו היו עצומות בחזקה, אי מי סגר את אשמורת עיניו שהתקשחו לאחר המוות, עד שכמעט ולא ניתן היה להפרידן.

הוא פתח את עיניו בכוח רב, מסתכל על האישונים בעיון, הוא גילה מבט זגוגי כשל בובה, לא היה צריך מידע מיוחד ברפואה כדי לאשר את מותו של האסיר האומלל. מוריס רץ בבהילות אל רופא הכלא ד"ר דובי אנקורי ובישר לו כי האסיר 210 נראה ללא רוח חיים, הרופא הגיע יחד עם עוד חובש, הם בדקו את הגופה היטב ואישרו שהאסיר מת כבר לפני שעות רבות מאד.

ההשערה הייתה שמת עוד בתחילת הערב, שעות רבות מדי עברו מרגע מותו, גופתו כבר הייתה צוננת לחלוטין, פניו השתנו להפליא אבל עדיין היו קווי דמיון מסוימים שהזכירו את המת, הם הסתפקו בבדיקה שטחית, תעודת פטירה הוצאה במקום ומוריס יחד עם איש צוות נוסף הוציאו את הנפטר לקבורה בבית קברות ששכן לא הרחק, הקבר הטרי כוסה ברגבי עפר, מוריס לחש בשקט לאחזי הנפטר "יגעמו לך רגבי עפוך, לך תנוח עד לקץ הימין, תבוא לספר לחברה על כל מה שעבר לך" על גבי שלט עץ קטן שנתחב בתלולית נכתב "פ.ג. אלמוני שלא נודעה זהותו" כמה זמן יעמוד השלט אין להם מושג, בלאו הכי לא יבוא איש לבקרו במקום המשעמם ביותר.

מוריס חזר לכלא בהרגשת סיפוק רבה, לכל הפחות עזר בצורה פסיבית לאסיר המסתורי לצאת לחופשי, חבל שלא ידע מה יהיה בהמשך חייו, אבל מה זה משנה, הלה עזר לו לפקוח את עיניו העיוורות לחלוטין, לשוב לבורא טרם יכבה נרו, מעתה יעשה דברים טובים ולא ילכלך את ידיו בתפקידים שכרוכים עם אכזריות.

הוא ילמד הוויות אביו ורבה בעיון, יש לו ראש טוב מאד, הוא מקוה שיתפוס את תלמודו במהירות, הוא יותר צעיר מהתנא הקדוש רבי עקיבא שהתחיל ללמוד בגיל ארבעים לחייו ולמד ביחד עם ילדים בני ארבע חמש ולא בוש מאיש, ולבסוף הגיע לדגה של עילאית של תנא אלוקי, למזלו הטוב יש לו נקודת פתיחה טובה יותר, הוא לא בור ועם הארץ יש לו רקע שקיבל מאביו הצדיק, בלי נדר יקדיש את חייו ללמוד תורת השי"ת בטוהרה ואולי גם הוא יזכה להיות איזה אורי זוהר.

***

"נדרתי ואשלמה": (שדרוג של החלק משבוע שעבר)

כשהגיש את בקשת השחרור היה הלם רב, לא היה בכל הכלא סוהר מצטיין ברמה שלו, הוא הפגין מצוינות בכל תחום מה קרה בדיוק היום שהוא לפתע משנה את דעתו?

"בשיא כוחך עייפת?! נשאל על ידי סגן המנהל שלומי עירוני לא חבל אתה תוכל עוד להיות גונדר עם הכישורים שלך.

"לא עייפתי, אבל אני כבר לא ילד שכל החיים לפניו, יש לי עוד מה לעשות בחיים, אני לא חושב שלהיות סוהר זה שיא החיים, אני צריך לעשות עוד תפקידים בחיים"

מנהל בית הסוהר סגן גונדר מסעוד חביב לא הרפה: "מוריס חמודי אתה יודע עד כמה אנו מעריכים אותך, קיבלת מאתנו מעמד מועדף, אולי אתה דוחה את הבקשה בחצי שנה, יש לנו הרבה עבודה, קשה לנו לוותר על סוהר מצטיין כמך".

אבל מוריס סירב בנימוס אך בתקיפות. "אני חייב לבנות את עצמי, אני כבר בחזר מזדקן, לאמי אין הרבה נחת בחיים, היא חייבת בן שיביא לה נחת, אם אזדקן בעבודה לא אמצא שידוך ואולי גם אמי לא תראה את הכלה בחייה, עדיף לי להתחיל לחפש ברצינות כבר עתה, כדי שאוכל להרוות אותה מלוא הכף נחת".

"אוקי מבין אותך, אבל אני חייב להכניס סוהר אחר שיכנס למידותך הגדולות, לא כל סוהר מתאים לך, אני רוצה שתציע לי מי מבין כולם נראה לך שיכול למלא את מקומך, לכל הפחות ב-50% יש כזה אחד?".

"יש לי בשבילך את אלי מויאל, הוא נראה די מתאים".

"אתה חייב לעשות איתו חפיפה, לבדוק שהוא תופס את המרוכבות של תפקידך".

מוריס לוי הסכים לעשות חפיפה משך שבוע אחד בלבד, הוא השקיע באותו שבוע הרבה מאמץ כדי שחלילה וחס לא ינסו לעכבו אפילו יום אחד נוסף, כל יום שהוא מתעכב עלול לגרות את היצר הרע להתחרט.

מיד לאחר מיכן יצא מהמקום באנחת רווחה 'ברוך שפטרנו ממקום מקולל זה', כל המטען הכבד ביקש להשליך לאחוריו, עשר שנים הקדיש לעבודה הקשה הזאת, עוד בימי המנדט עבד במדים בריטיים, לאחר מיכן התגייס לצה"ל ובא עם תעודת הוקרה ממנהל הכלא האנגלי הקפדן, לאחר מיכן לימד עשרות סוהרים את השיטות שרכש אצל הבריטים וזכה לתעודות הוקרה רבות, אבל במבט לאחור, הכל הבל הבלים, מעתה יקדיש את חייו לדברים יותר מועילים שלא גורמים צער לאחרים.

הוא לא התמהמה לרגע, דבר ראשון הודיע לאמו החולנית מרת מסעודה מזל שהוא נוטל פסק זמן מהחיים הקשים, הוא הולך ללמוד תורה. אמו שמחה מאד, היו לה רק שני בנים, אחד מהם אוטיסט שכמעט כל חייו מאושפז במוסד סגור, מוריס היה גאוות חייה, אבל הוא התרחק מהדת וגם שקע בעבודה סייפית שאין בה יום ולילה, עתה הפתיע אותה בכפליים, הוא עזב את העבודה הזו שלוקחת את כל הראש והוא גם חושב על "תכלית החיים" הוא הלך ללמוד תורה, אם ק' יש סיכוי שיהיה אדם בעל ערכים שיקים בית בישראל, יהיה לה המשך.

"מוריס יקר, אתה הבאת לי עוד עשרים שנות חיים, חשבתני שאני עומדת לעזוב את העולם בלי טיפת נחת, אבל עכשיו אני רוצה לחיות, לראות את רעייתך ואולי אזכה לחבוק נכד אחד או שניים. הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו".

***

מת מצוה או שיכור?

ר' יוסל זיכערמאן דמות חיונית בשכונת "בית ישראל" יהודי חם שעושה חסד כל היום גם לפני שמבקשים ממנו, אבל דבר ראשון הוא נוהג חסד עם עצמו, הוא דואג לנשמתו שתתחיל את סדר יומה עם חיבור לתורה.

יש לו חברותא עם הגאון הצדיק רבי משה נחום שפירא מגדולי הלמדנים של ירושלים שלומד ש"ס בבלי וירושלמי טור וש"ע במשך כל היום, יש לו סדר מיוחד בבוקר השכם, הוא מקפיד ללמוד בבוקר השכם שני דפים גמרא בעיון טוב בתור התחלה טובה לסדרים המלאים שממלאים וגודשים את כל סדר יומו, רב יוסל הוא אחד משני האברכים עמם הוא קבע את לימודו הראשוני, כדי להספיק את הלימוד הזה עוד טרם תפילת שחרית, חייבים להיות ממשכימי קום, גשמים ורוחות סערה אינם מעכבים את השלישיה בסדר הלימוד הזה שנמשך זה יותר מחמש עשרה שנה.

רב יוסל יוצא בשעה 4 לפנות בוקר מביתו שבבית ישראל לכיוון שכונת מאה שערים, דרכו עוברת פעמים רבות את המגרש הריק שמאחורי בתי הונגרים, הוא מחזיק את נרתיק התפילין צמוד לגופו הרוח, רוח קרירה נושבת מנעימה את הלילה, הקדמה טובה לפני יום חמסיני לוהט שצפוי להיות מחר (יש בבית הכנסת בשכונתו את שמעלקע פרוכטהענדלר הידען המופלג שמתמצא גם בסוגית תחזית מזג האוויר, בדרך כלל הוא קולע אל השערה) הוא מפזם לעצמו נעימה חרישית כדי להפיח בקרבו רוח של שמחה, ב"ה עומד הוא לסיים את הש"ס פעם רביעית, הוא חש אשטיקל "חתן תורה" הסיום יהיה ממש ערב חג השבועות כך ירגיש קבלת תורה אמיתית לקראת ההתחלה החמישית.

לפתע רגליו נתקלות באיזו חבילה גדולה שמונחת לה על הרצפה, הוא כמעט נפל עליה, ברגע האחרון נטה לצד ונחת על הרצפה הנוקשה בלא פגע, הוא נבהל קצת, בנפילה חפזה במקום חשוך אפשר להישרט קשה ופעמים אף לשבור יד ורגל.

בס"ד הוא קם מהרצפה שמלאה באבני חצץ בלי נזק בגוף או ברכוש, חש בשמחה על הניסים ונפלאות מחד גיסא וכעס על המניח שלא חשב על האיסור החמור של "בור ברשות הרבים" (לא רה"ר גמורה כי מעטים המהלכים בה אבל זו גם אינה רשות היחיד) עתה עומדת בפניו מצוה חשובה לסלק את החבילה הזו יותר לצד, כדי שלא תפריע להילוך אנשים, אפילו שזה יגרום לו לאיחור רציני מהשיעור החשוב, הוא יסביר לחברים שמצוה חשובה עמדה בפניו להסיר מכשול מדוך עמי.

השאלה עד כמה הוא יצליח להסיט אותו לצדדים, יש שטח הפקר די רחב, אך תדע עד כמה צריכים לטרוח לסלק מכשול מדוך הרבים, שאלה טורדנית עברה במוחו, מי אומר שבעצם הפינני הוא לא כורה בור בידיים במקום השני, חלילה וחס תחת לעשות מצוה הוא עושה עבירה חמורה, א"כ אולי לא כדאי בכלל להתחיל, כך לכל הפחות לא עשה בור בידיים? אבל מה עם "לא תעמוד על דם רעך"? האם ניתן לעמוד מן הצד ולא לעשות מאומה? או וועה בור כמוני, חבל שאין לי את המורה הוראה ר' אפרים זלמן הויזמן שבקי בכל שבילי ההלכה כבתוך ביתו לא אין ספיקות, בכל דבר הוא מתמצא כבתוך ביתו לו יש חיים מאושרים, שכן הוא יודע מה עושים בכל סבך הלכתי.

(לשני אנשים יש חיים טובים, לת"ח המובהק שיודע מה צריך לעשות ולעם הארץ המובהק שהכל נעשה לו כמישור. אבל מי שיודע קצת הלכה, חייו קשים, שאלות יש לו למכביר אבל מה לעשות הוא לא יודע וכן הוא מתייסר על בורותו כל ימי חייו).

אבל אולי כן צריכים לעשות מעשה? הוא ינסה לסלק את המכשול עד לצדדים ממש, הוא מקוה שיהיה לו את הכוחות לכך.

הוא מתכופף להסיט את החבילה ולפתע חש שהוא נוגע בגוף של אדם שוכב, או וועה, מישהו מוטל על הארץ, כנראה שזה "מת מצווה" אמיתי יתכן שאדם שבק לו חיים לכל חי באמצע המגרש, הוא נזכר שרק לפני שלושה חודשים היה כזה סיפור, לא במקום זה אלא באמצע שכונת בית ישראל, נמצאה גופה של איזה מסכן שבחר לסיים את חייו על רצפת הרחוב, איום ונורא, הוא היה כבד מאד ורק בעזרת כמה גברתנים הצליחו להסיט את הגופה מהמקום ולטמון אותה בקבר ישראל.

מי יודע אם עתה לא מזומנת לו מצוות עיסוק ב"מת מצווה" בשעה כה מוקדמת? הוא נזכר בגמ' ש"מת מצווה קונה מקומו" אולי צריכים לכרות קבר באמצע המגרש ולהטמינו, אבל זה לא לכוחות שלו, הוא רק אדם אחד, איך יוכל לקבור בלי עזר מבחוץ? גם לכרות קבר במגרש טרשי אינו מציאותי, בהר המנוחות ישנה אדמה קלה יותר לכריה, מלבד זאת אין ברשותו רק את מפתחות ביתו, איך יכרה בעזרתם קבר שיתאים לממדי גופו של הנפטר? ואולי... עוד מעט יגיעו עוד אנשים משכימי קום שיסייעו לו בקיום המצוה הנדירה?

אבל רק רגע ואולי הלה לא מת, מי אומר שכבר שבק חיים לכל חי, יש עוד תהליכים עד לשם, אולי רק איבד את הכרתו ואפשר להצילו, הוא התכופף וגהר אל הגופה השוכבה נוגע בה בעדינות, לשמחתו הבחין שהגוף חם, יש סיכוי שהוא עדיין בחיים, אבל הוא לא מבין כלום איך עושים החיאה, הוא לא עבר קורס מזורז בתחום, אולי הוא ימות תחת ידיו ולא רק שלא עשה מצוה, יתכן שיחשב "רוצח" רח"ל "געוואלד געשריגען" (הצילו).

